

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Ajda Pistotnik

**VLOGA ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV IN SVETA
EVROPE PRI PREPREČEVANJU TRGOVINE Z LJUDMI**

Diplomsko delo

LJUBLJANA 2008

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Ajda Pistotnik

Mentor: izr. prof. dr. Jernej Pikalo

**VLOGA ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV IN SVETA
EVROPE PRI PREPREČEVANJU TRGOVINE Z LJUDMI**

Diplomsko delo

LJUBLJANA 2008

ZAHVALA

Na tem mestu se želim zahvaliti tistima, ki sta se na koncu morala »pregristi« skozi to besedilo. Iskrena hvala gre tako moji mami za koristne nasvete pri pisanju in za vso podporo. Kot tudi mojemu mentorju za pomisleke, konstruktivne debate ter za »puščanje odprtih rok« pri samem pisanju naloge.

VLOGA ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV IN SVETA EVROPE PRI PREPREČEVANJU TRGOVINE Z LJUDMI

V diplomski nalogi je prikazana globalna problematika trgovine z ljudmi z vidika človekovih pravic in vloga le-teh v mednarodnih organizacijah, in sicer v organizacijah Združenih narodov (OZN) in Svetu Evrope (SE). Zaradi mednarodnih razsežnosti in kompleksnosti te problematike bi morale države okrepiti medsebojno sodelovanje, predvsem pa znotraj že obstoječih organizacij, tako globalnih (OZN) in regionalnih (SE). Vendar OZN kot globalni varuh človekovih pravic lahko pripomore k boju proti trgovini z ljudmi le v določeni meri, zaradi česar je njen pristop v boju proti problematiki pomanjkljiv. OZN se bojuje proti trgovini z ljudmi tudi na podlagi sprejetih dokumentov, ki v primeru, da so kasneje sprejeti tudi na evropski regionalni ravni preko SE, lahko postanejo obvezujoči za vse države članice regionalne organizacije SE. Preučevanje učinkovitosti reševanja trgovine z ljudmi se lahko izlušči tudi iz primerjave mednarodno sprejetih dokumentov OZN in SE, torej Palermskega protokola (2000) ter Konvencije SE o ukrepanju proti trgovini z ljudmi (2005), pri čemer igrajo ključno vlogo opozarjanja na človekove pravice in dekriminalizacija žrtev trgovine z ljudmi. Ti dokumenti pa žal velikokrat delujejo kot slaba vest Zahoda in le kot trenutna rešitev, saj so nekateri dokumenti celo brez nadzornih mehanizmov in so premalo obvezujoči. Ravno tako je tudi že sama implementacija teh nekaj obveznosti, predvsem v izvornih državah trgovine z ljudmi, mnogokrat vprašljiva.

Ključne besede: trgovina z ljudmi, človekove pravice, OZN, SE.

THE ROLE OF THE UNITED NATIONS AND THE COUNCIL OF EUROPE IN COMBAT IN TRAFFICKING IN PERSONS

The diploma thesis represents the global issue of trafficking in persons from the aspect of human rights and also from the aspect of their role in international organizations, such as the UN and the CoE. As trafficking in persons is widely spread and represents a complex issue, the states should try solving it with by enhancing international cooperation in existing international organizations, i.e. in global organizations (UN) as well as in regional (CoE). The UN as the global protector of human rights can help in fighting against trafficking in persons only to a certain extent, which results in limited power and, consequently, faulty effort. The UN also combats trafficking in persons by executing adopted international treaties, which when accepted also on regional level by the CoE, can become obligatory for all CoE member states. Analyzing the effectiveness of solving the problem of trafficking in persons can be also seen from the comparison of the two internationally adopted documents, one being the Palermo's Protocol (2000) and the other the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (2005), according to which human rights and decriminalization of victims have the most important role. On the other hand, such adopted documents function as bad conscience of the West and represent merely a temporary solution, as some of the documents do not provide any controlling instruments and most of them are not as obligatory as they would expected to be. Moreover, implementation of these guidelines itself often seems to be questionable, especially in origin countries of trafficking in persons.

Key words: trafficking in persons, human rights, the UN, the CoE.

KAZALO

1. UVOD	7
2. ČLOVEKOVE PRAVICE	11
3. MEDNARODNE ORGANIZACIJE	15
3.1 OZN KOT MEDNARODNA INSTITUCIJA ZA ČLOVEKOVE PRAVICE.....	16
4. TRGOVINA Z LJUDMI	18
4.1 MEDNARODNOPRAVNI OKVIR, KI SE JE NA PODROČJU TRGOVINE Z LJUDMI OBLIKOVAL SKOZI ČAS	20
4.2 OPREDELITVE POJMOV	26
4.3 GLAVNE ZNAČILNOSTI, VZROKI IN POSLEDICE.....	29
4.4 HUDE KRŠITVE ČLOVEKOVIH PRAVIC	34
4.5 PREPREČEVANJE TRGOVINE Z LJUDMI	35
5. DEJAVNOSTI OZN V BOJU PROTI TRGOVINI Z LJUDMI	38
5.1 PROGRAMI ZN IN AGENCIJE ZN VKLJUČENE V BOJ	38
5.1.2 RAZVOJNI SKLAD ZA ŽENSKÉ ZN (UNIFEM)	39
5.1.3 MEDNARODNA ORGANIZACIJA ZA DELO (ILO).....	40
5.1.4 MEDNARODNA ORGANIZACIJA ZA MIGRACIJE (IOM).....	40
5.1.5 ORGANIZACIJA ZN ZA IZOBRAZBO, ZNANOST IN KULTURO (UNESCO)	41
5.1.6 URAD ZA DROGE IN KRIMINAL ZN (UNODC).....	41
5.1.6.1 GLOBALNI PROGRAM ZN ZA BOJ PROTI TRGOVINI Z LJUDMI (GPAT)	42
5.1.6.2 GLOBALNA INICIATIVA ZN V BOJU PROTI TRGOVINI Z LJUDMI (UN.GIFT).....	43
6. SVET EVROPE (SE) IN TRGOVINA Z LJUDMI, REGIONALNI OKVIR	45
6.1 NASTANEK SE	45

6.2 DEJAVNOSTI SE V BOJU S TRGOVINO Z LJUDMI.....	46
7. MEDNARODNI DOKUMENTI OZN NA PODROČJU TRGOVINE Z LJUDMI IN NJIHOVO URESNIČEVANJE NA REGIONALNI, EVROPSKI RAVNI	50
7.1 PRIMEREJAVA PALEMRSKEGA PROTOKOLA ZN S KONVENCIJO SE O UKREPANJU PROTI TRGOVINI Z LJUDMI.....	51
8. ZAKLJUČEK.....	57
9. LITERATURA IN VIRI.....	62

SEZNAM TABEL, SLIK IN GRAFOV

Slika 4.1: DELEŽ ŽRTEV TRGOVINE Z LJUDMI GLEDE NA SPOL IN NAMEN TRGOVINE Z LJUDMI NA GLOBALNI RAVNI	19
Slika 4.2: DRŽAVE IZVORA TRGOVINE Z LJUDMI; RDEČA BARVA PREDSTAVLJA ZELO VISOKO STOPNJO TVEGANJA, MEDTEM KO BELA BARVA PREDSTAVLJA ZELO NIZKO STOPNJO TVEGANJA ZA ŽRTVE.....	30
Slika 4.3: TRANZITNE DRŽAVA TRGOVINE Z LJUDMI; REDEČA BARVA PREDSTAVLJA ZELO VISOKO STOPNJO TVEGANJA, MEDTEM KO BELA BARVA PREDSTAVLJA ZELO NIZKO STOPNJO TVEGANJA ZA ŽRTVE.....	31
Slika 4.4: CILJNE DRŽAVE TRGOVINE Z LJUDMI; REDEČA BARVA PREDSTAVLJA ZELO VISOKO STOPNJO TVEGANJA, MEDTEM KO BELA BARVA PREDSTAVLJA ZELO NIZKO STOPNJO TVEGANJA ZA ŽRTVE.....	32

*»Človekove pravice in temeljne svoboščine so
prirojene pravice vseh ljudi. Njihovo varovanje
in uveljavljanje je prva naloga vlad.«
(Dunajska deklaracija, 1993)*

1. UVOD

Tema te naloge je v današnjih družbi globalen in aktualen pojav, pritegnila pa me je tudi zato, ker sem prostovoljka pri nevladni organizaciji Amnesty International Slovenija, aktivna v lobistični skupini, za področje nasilja nad ženskami. A ker sem kmalu ugotovila, da je tematika zelo obširna, sem se znotraj nje osredotočila predvsem na trgovino z ljudmi oziroma z ženskami.

Zavedati pa se je potrebno dejstva, da živimo v dobi globalizacije z olajšanim pretokom dela, storitev, ljudi in kapitala, kar prispeva k razmahu modernega trgovanja z ljudmi. Lahko bi rekla, da pomeni globalizacija tudi dobo migracij, na katere razvitejši svet odgovarja s politikami zaprtih meja. Na to se imigranti odzivajo s posluževanjem ilegalnih kanalov, s čimer želijo doseči svoj cilj, »obljubljeno deželo«. Za tega mislijo, da jim obljublja bogatejše in lepše življenje. Z migracijami, zlasti na prizorišču nezakonitih migracij, je povezan organizirani transnacionalni kriminal, ki je začel migracije povezovati s tihotapljenjem ljudi čez meje, oziroma je začel izkoriščati življenjsko stisko ljudi in jih zavajati z obljubami o boljšem življenju nekje v razvitejšem, bogatejšem delu sveta. Akt trgovanja pripomore k razčlovečenju, ki posledično privede do nečloveškega ravnanja z ljudmi v suženjskem razmerju. Po mojem mnenju gre pri trgovini z ljudmi za eno najbolj grozних oblik kriminalitete, na eni strani se ustvarjajo ogromni dobički za trgovce, novim lastnikom pa omogoča, da brez zavor izživijo svoje potrebe in namene, in sicer na račun nehumanega ravnanja z žrtvami in z njihovim izkoriščanjem. Tako ostaja oblikovanje strategij za izkoreninjenje trgovine z ljudmi še vedno zelo pereča tema za vso mednarodno skupnost.

Če izhajam iz mednarodno sprejetih norm, kjer so ženske sicer videne kot šibkejši, nežnejši spol, a kljub temu naj bi bile obravnavane enakopravno z moškimi. A kljub temu da so to neke skupne mednarodno sprejete smernice, ki so jih sprejele vse države na globalni ravni znotraj sistema Organizacije Združenih narodov

(OZN), ostajamo v večini primerov samo pri dobronamernih besedah, ki jim manjka akcije. To lahko pripišemo prevladujočim spolnim stereotipom in diskriminatornemu odnosu do žensk na področju sodelovanja pri družbenih ali družinskih odločitvah. Spolna neenakopravnost žensk nadalje vpliva na njihov »nižji« status, ki je tudi vzrok, da so ženske najrevnejše, najmanj izobražene, najbolj čutijo pomanjkanje zakonske zaščite in politične moči. S tem jim je odvzeta pravica do nadzora svojega življenja in zato so toliko lažja tarča nasilja.

Vsi tipi nasilja nad ženskami so izraz zgodovinsko neenakih razmerij moči med moškimi in ženskami in so pripeljali do prevlade nad ženskami in njihove diskriminacije. (Neubauer, 1996:81) A vendar bi se morali vsi zavedati, da zanemarjanje ženskega potenciala pomeni onemogočenje razvoja družin, družb in s tem tudi narodov.

V svoji diplomski nalogi bom prikazala globalno problematiko trgovino z ljudmi z vidika človekovih pravic in vlogo le-teh v mednarodnih organizacijah, in sicer v OZN in Svet Evrope (SE). Pri tem se bom srečala z nekaterimi drugimi pojmi, kot so kršenje človekovih pravic, mednarodne organizacije, feminizacija migracij.

Nalogo bom začela z opisom pomena človekovih pravic za sodobno mednarodno skupnost, kjer se bom skušala čim bolj osredotočiti na pravice žensk, saj me ravno te zanimajo pri moji tematiki trgovine z ljudmi. Dobro se zavedam, da so žrtve trgovine z ljudmi lahko tudi moški in otroci. To dejstvo so države članice ZN tudi priznale v Palermškem protokolu leta 2000, a se moja naloga s to tematiko ne bo ukvarjala, tako bom obravnavala le ženske žrtve trgovine z namenom spolnega izkoriščanja. Ker so žrtve trgovine z ljudmi večinoma ženske, je trgovina predvsem kršitev človekovega dostojanstva v povezavi s spolno diskriminacijo. A ker je trgovanje z ženskami neposredno povezano z neuspešnim državnim zagotavljanjem temeljnih človekovih pravic, bom pokazala, da pomeni kršenje temeljnih človekovih pravic žensk, kršenje človekovih pravic, pod katere seveda umeščamo tudi trgovanje z ženskami z namenom spolnega izkoriščanja.

Ker se srečam v svoji nalogi z dvema mednarodnima organizacijama, OZN in SE, se mi zdi potrebno, da na kratko razložim mednarodne organizacije v naslednjem, tretjem poglavju. Mednarodne organizacije so v moji nalogi globalne (OZN) in regionalne (SE). Obe imata povezovalno vlogo v izbrani problematiki. To pomeni, da obe mednarodni organizaciji gledam z vidika človekovih pravic, njuno delovanje na specifičnem področju trgovine z ljudmi. Res je, da je v središču mojega

zanimanja in preučevanja tematika trgovine z ljudmi, vendar jo bom skušala opredeliti skozi delovanje teh dveh mednarodnih organizacij, saj sta vodilni globalni/regionalni zaščitnici človekovih pravic ter s tem tudi vodilni borki proti trgovini z ljudmi. Prikazala bom, kaj sploh so mednarodne organizacije, zakaj so ustanovljene in potrebne ter od kod izvira njihova moč. Saj s poznavanjem delovanja mednarodnih organizacij potem lahko razumemo njihovo kompleksno delovanje v praksi. In ker vidim organizacijo ZN kot globalno institucijo kot tudi globalno zaščitnico človekovih pravic, nadaljujem poglavje najprej z njo. Predstavim predvsem njene dejavnosti na področju človekovih pravic in se bom osredotočila na trgovino z ljudmi, kjer so človekove pravice resno kršene.

V četrtem poglavju diplomske naloge bom predstavila osrednjo temo: trgovino z ljudmi. Najprej jo bom prikazala skozi čas, oziroma skozi sprejete prelomne mednarodne dokumente na tem področju, kjer je zadnji v vrsti in globalno najpomembnejši Palermski protokol. Najpomembnejši, ker poda natančno definicijo trgovine z ljudmi in jo s tem loči od pojmovanja trgovine z belim blagom, oziroma s tem poda ločnico med tihotapljenjem ter prisilno in prostovoljno prostitucijo. To pomeni, da je bila s Palermskim protokolom sprejeta globalno sprejemljiva definicija trgovine z ljudmi. V tem poglavju tudi razložim glavne značilnosti problematike, njene vzroke in posledice ter najpoglavitnejše, njeno preprečevanje.

V naslednjem poglavju se vrnem nazaj na organizacijo ZN, kjer jo prikažem kot globalnega akterja v boju proti trgovini z ljudmi, saj podam le tiste njene programe in agencije, ki se vključujejo v boj proti trgovini z ljudmi. V nalogi me bo zanimala primerjava med globalno in regionalno mednarodno organizacijo, torej med OZN in SE, saj bom le tako lahko videla razlike v njuni učinkovitosti v boju zoper to problematiko, sledi poglavje SE in trgovine z ljudmi, kjer na kratko predstavim to mednarodno regionalno organizacijo ter seveda njene dejavnosti na področju trgovine z ljudmi.

V zadnjem, sedmem poglavju bom povezala delovanje OZN in SE. Predvsem me bodo zanimale strategije, ki rešujejo problematiko trgovine z ljudmi in smernice, ki se izvajajo na podlagi sprejetih mednarodnih pogodb. Zato bom pregledala, katere pogodbe so bile sprejete v okviru OZN na globalni ravni ter kaj je bilo strojenega na regionalni, evropski ravni oziroma na ravni SE. Ugotavljala bom, ali obstajajo kakšne povezave med organizacijama in med njunim delom na področju trgovine z

ljudmi. Predvsem bom izpostavila, v kolikšni meri so dokumenti OZN na globalni ravni usklajeni z dokumenti, sprejetimi na SE na regionalni ravni.

Prikazala bom, da mednarodna organizacija ZN, kot globalni varuh človekovih pravic, lahko pripomore k boju proti trgovini z ljudmi le v določeni meri, saj je njeno reševanje odvisno od izpolnjevanja sprejetih mednarodnih obveznosti posameznih držav članic. Pri čemer predpostavljam, da je obstoječi pristop OZN v boju proti trgovini z ljudmi pomanjkljiv. Razen v primeru sprejetih dokumentov OZN, ki so kasneje sprejeti na evropski, regionalni ravni (sicer ne v popolno identični obliki, a vendar v osnovi obliki), lahko preidejo v regionalne (nacionalne) politike in tako postanejo iz splošnih in (ne)obvezujočih dokumentov OZN, preko SE, obvezujoči dokumenti za vse države članice regionalne organizacije SE.

Metodologija, ki jo v pričujočem delu uporabljam, je najprej obsegala okvirno opredelitev teme, nato zbiranje, analizo in primerjavo virov. Sledila je primerjava učinkovitosti na področju trgovine z ljudmi obeh mednarodnih organizacij (OZN in SE), oziroma njunih dokumentov na področju trgovine z ljudmi.

Sestavni del analize predstavlja metoda analize in interpretacije primarnih virov (sprejeti mednarodni dokumenti), kjer sem uporabila zgodovinskorazvojno analizo in primerjalno metodo, saj ravno ti omogočata boljše razumevanje delovanja omenjenih mednarodnih organizacij v boju proti trgovini z ljudmi, kot tudi ugotavljanje trendov na tem področju ter možnost napovedovanja. Primerjala sem dva ključna mednarodno sprejeta dokumenta na področju trgovine z ljudmi, in sicer Palermski protokoli ZN ter Konvencije SE o ukrepanju proti trgovini z ljudmi, pri čemer sem hkrati razmišljala tudi o družbenih okoliščinah, v katere je umeščena problematika trgovine z ljudmi. Pri delu sem ravno tako uporabila analizo in interpretacijo sekundarnih virov (knjige, članki, raziskave) ter deskriptivno metodo.

Zavedam se tudi, da na problematiko trgovine z ljudmi gledam skozi oči mlade ženske (občutljive na samo tematiko trgovine z ženskami, s poudarkom na spolnem izkoriščanju žensk), iz razvitega dela sveta, ki verjame v človekove pravice in mednarodne organizacije, v njihovo smiselnost ter učinkovitost, in že samo zato je moje pojmovanje, pojasnjevanje in razumevanje problematike lahko subjektivno ter drugačno.

2. ČLOVEKOVE PRAVICE

Človekove pravice in temeljne svoboščine vsekakor niso zgolj domena posameznih držav, ampak so del mednarodne skupnosti in mednarodnega prava. Z globalnega vidika človekovih pravic in svoboščin na širšem mednarodnem nivoju pomeni varstvo človekovih pravic v okviru OZN, v ožjem, evropskem, okviru pa je glavna institucija za urejanje in varstvo človekovih pravic Svet Evrope. »Koncept človekovih pravic je močno orodje, saj je kar 189 držav članic OZN in kot take so države sprejele zavezo, da bodo varovale načela človekovih pravic, ki so zapisane v Ustanovni Listini Združenih narodov in v Splošna deklaraciji človekovih pravic. (Pearson 2000)

Za začetek bom podala definicijo pravice, kot jo definira Cerar, ki pravi, da je »pravica pravna kategorija, pravno zavarovano upravičenje pravnega subjekta do določenega ravnanja in dolžnost nekega subjekta, ki ni istoveten z nosilcem pravice, da s svojim (aktivnim ali pasivnim) ravnanjem nosilcu pravice neposredno omogoči njeno uresničitev.« (Cerar 2001, 36) Ker bom skupaj s pravicami obravnavala tudi svoboščine, je potrebno, da podam še definicijo le-teh, kjer je svoboščina moralna vrednota v smislu prostosti in neomejevanja ljudi ter določa, da državni in drugi subjekti ne smejo posegati v zavarovano svobodno sfero posameznika. Svoboščina in pravica se kot pravna instituta pojmovno ne izključujeta, sta pa v določenem (delnem) političnem neskladju. Vsebinsko se pojma človekove pravice in temeljne svoboščine le delno prekrivata, kljub temu pa je v širšem smislu oboje možno poimenovati s skupnim nazivom človekove pravice. Zanje pa je značilno, da so kot kategorija modernega mednarodnega in notranjega (državnega) prava konstituirane v pravni obliki, tako da zagotavljajo njihovim nosilcem pravno varstvo. (Cerar 2001, 36, 45)

Zaščita človekovih pravic v mednarodnih pogodbah je posebnost v mednarodnem pravu, ki se je tradicionalno osredotočalo na odnose in obveznosti med državami. Države se lahko dogovorijo za mednarodne standarde v mednarodnih deklaracijah, konvencijah in pogodbah, vendar pa zaradi suverenosti držav je bolj problematično to, da morajo namreč pristati na to, da jih bodo ti standardi tudi pravno zavezovali. To pomeni, da se lahko država ali celo posameznik sklicuje na

te standarde pred nacionalnimi ali mednarodnimi sodišči ob njihovih morebitnih kršitvah. (Betten in Greif 1998, 8-9)

Torej, če združim pojma pravice in svoboščine, pridem do človekovih pravic, ki so za mojo nalogo središčni vidik obravnavane problematike trgovine z ljudmi. Zanje je značilno, da so univerzalne, prirojene in nedeljive pravice za vse ljudi, ne glede na narodno pripadnost, na kraj bivanja, spol, raso, vero, jezik ali kateri drug kriterij. Vsi smo enako upravičeni do naših človekovih pravic brez diskriminacije. Te pravice so vzajemne, soodvisne in neodtujljive, pogosto tudi pravno izražene in pravno zagotovljene v obliki pogodb, s splošnim mednarodnim pravom, splošnimi načeli in drugimi viri mednarodnega prava, ki nalagajo državam dolžnost, da podpirajo in varujejo človekove pravice in svoboščine posameznikov ali skupin. Ravno tako vključujejo pravice in dolžnosti. Države morajo te obveznosti in dolžnosti, zapisane v mednarodnem pravu, spoštovati (države se morajo izogibati vmešavanju v omejevanje uživanja človekovih pravic), ščititi (zavezanost držav k ščitenju posameznikov in skupin, da ne bi prihajalo do kršenja človekovih pravic) in izpolnjevati (države so dolžne izpolnjevati pozitivne ukrepe, da zagotovijo uživanje osnovnih človekovih pravic). (OHRC, What are human rights 2007)

Leta 1948 so človekove pravice prvič postale stvar globalne odgovornosti. Sprejeta je bila Splošna deklaracija o človekovih pravicah v Generalni skupščini ZN, decembra 1948, ki ni bila zasnovana kot pravno zavezujoč dokument, zato v začetku ni bilo vprašanja o nadzoru uresničevanja deklaracije. A kljub temu da je omenjeni dokument deklaracija, ki sama po sebi ni obvezujoča, pa je pomembna osnova za druge dokumente na mednarodnem in regionalnem nivoju. Nekateri avtorji trdijo, da je postala zavezujoči del mednarodnega prava, ker so jo sprejele skoraj vse države, s čimer je predstavljala »mednarodno običajno pravo« kot dokaz splošne prakse sprejete z zakonom. Glavni cilji Splošne deklaracije ZN so bili uveljaviti in ohraniti spoštovanje človekovih pravic ter obveljati tudi kot politična obveza na najvišjem nivoju, mobilizacija civilne družbe in vzpostavitev progresivne sile, ki bi zagovarjala milijarde ljudi, ki so jim kršene človekove pravice. (Betten in Greif 1998,15)

Poleg Splošne deklaracije o človekovih pravicah sta za varstvo človekovih pravic pomembna še dva dokumenta, ki sta tudi nastala v okviru OZN in sta bila nekakšno nadaljevanje deklaracije. Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah je stopil v veljavo 23. marca 1976, ki mu je sledil Mednarodni pakt o

ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, 3. januarja 1976, in oba imata naravo pogodbe ter sta zato pravno zavezujoča za države podpisnice. (Buergenthal 1988,33) Skupaj vse tri pogodbe tvorijo Mednarodno listino pravic («International Bill of Rights»), ki z zavzemanjem za človeško dostojanstvo pomeni enega najpomembnejših mejnikov v zgodovini varstva človekovih pravic. (Šabič in Roter 2003, 40) Predstavljajo določila o mednarodnih normah človekovih pravic ter standarde ravnanja, ki naj bi jim države sledile, saj ti dokumenti skupaj predstavljajo minimalna mednarodno priznana socialna in politična zagotovila, potrebna za človeka vredno življenje. Oba pakta predstavljata najvišji dosežek pri postavljanju standardov v okviru OZN in nadaljnji razvoj zaščite človekovih pravic in temeljnih svoboščin lahko izhaja samo še iz uresničevanja in nadzora nad izvrševanjem sprejetih določil. (Donnelly 1993,10)

Kot piše Lampe (2004) so človekove pravice torej zajamčene z mednarodnim pravom, vendar je njihova funkcija dvojna. Najprej s splošnimi dokumenti obvezati države, da implementirajo posamezne človekove pravic v svoje notranje pravo, jih spoštujejo in jim nudijo ustrezno pravno varstvo. Kar omejuje absolutno suvereno oblast države nasproti posamezniku. Druga stran medalje pa je vzpostaviti učinkovit mednarodni nadzor nad implementacijo posameznih človekovih pravic, njihovega spoštovanja ter z njimi spoštovanja mednarodnih obveznosti samih. Zato so ustanovljena, na podlagi posameznih konvencij, posebna mednarodna telesa, ki delujejo kot nadzorno telo nad državami in njihovimi obveznostmi. (Lampe 2004)

Ker se bo moja naloga ukvarja s kršenjem človekovih pravic žensk, saj se bo osredotočila na ženske žrtve trgovine z ljudmi, vidim potrebo po razčlenitvi pojmovanja pravic žensk. Kljub temu da naj bi za vse posameznike držalo, da naj uživajo človekove pravice, ne glede na spol, so ženske pogosto prikrajšane za te »privilegije« samo zato, ker so ženske.

Pravice žensk kot diskurz, politično gibanje in pravni diskurz vstopajo v politično zgodovino tudi v mednarodnem smislu, saj se je organiziranje bojev za ženske pravice začelo že v 19. stoletju. A veliko kasneje, proti koncu 20. stoletja, na Svetovni konferenci o človekovih pravicah 1993, so članice ZN soglasno sprejele skupni dokument, dunajsko deklaracijo o človekovih pravicah, s katero je prvič prišlo do uradnega priznanja mednarodne skupnosti, da so ženske pravice človekove pravice. Gre za spoznanje, da človekove pravice niso zares spoznane

in ne morejo biti uresničene, če niso priznane tudi pravice žensk. (Jalušič 2004, 31-47) Torej ženske pravice so človekove pravice, kar ne pomeni posebnih pravic za ženske, ampak samo priznanje, da imajo ženske enake temeljne človekove pravice kot moški.

V kontekstu trgovine z ljudmi je ženskam žrtvam le-teh kršeno veliko temeljnih človekovih pravic. Recimo ženskam, ki jim je odvzeta pravna pravica in pravice do izobraževanja, je s tem odvzeta pravica do nadzora svojega življenja, kar pomeni, da so neizobražene in nezmožne biti ekonomsko neodvisne ter so zato še posebej občutljive na trgovino z ljudmi. Tako imajo države odgovornost zagotoviti varnost (morebitnim) žrtvam trgovine glede na ratificirane številne mednarodne in regionalne instrumente. Države so obvezane in pristojne za zagotavljanje varovanja vseh človekovih pravic vsem posameznikom in za pregon tistih posameznikov ali skupin, ki so kršili pravice drugih. (Pearson 2000)

Med človekovimi pravicami in temeljnimi svoboščinami, ki so kršene žrtvam trgovine z ljudmi, so prepoved suženjstva, pravica do osebne svobode in avtonomije, pravica do telesne integritete, prepoved prisilnega dela, prepoved diskriminacije, nedotakljivost človeškega življenja, pravica do svobode gibanja, prepoved mučenja ali drugega krutega ali nečloveškega ravnanja, pravica do varnosti, pravica do svobode dela in prepoved prisilnega dela. (IOM 2003) Kot možen argument, ki ga odgovorne institucije (nacionalne in mednarodne) navajajo, da majhen statistični obseg problematike trgovine z ljudmi še zdaleč ni (najbolj) pereča oblika kriminalitete, ne drži. Kršitve človekovih pravic, ki so posledica viktimizacije v trgovini z ljudmi, so namreč tako hude, da jih nobena pravna država ne sme tolerirati, kar pa nedvomno počne, če ni dovolj aktivna na tem področju; od ustvarjanja neugodnih družbenih okoliščin za nastanek in razmah trgovanja, do ozaveščanja potencialnih žrtev in preganjanja storilcev ter njihovo kaznovanje kot tudi pomoč žrtvam. (Komac 2006, 25)

3. MEDNARODNE ORGANIZACIJE

Najširša definicija mednarodnih organizacij, ki jo podata Benčina in Simoniti (1994), opredeljuje mednarodne organizacije kot ustanove, ki jih ustanavljajo organizacije, institucije in posamezniki, da bi uresničili skupne interese na mednarodni ravni, oziroma če sem bolj natančna, so mednarodne organizacije z večstranskimi sporazumi ustanovljene trajne oblike institucionaliziranega (so)delovanja treh ali več držav s posebnim statusom in stalnimi organi, v okviru katerih se na način, ki ga predvidevajo v statutu in v drugih temeljnih dokumentih organizacije odvijajo procesi multilateralnega pogajanja in skupnega odločanja držav članic na določenih področjih mednarodnega sodelovanja. In velikokrat, ko govorimo o mednarodnih organizacijah, pomislimo na OZN, saj so ravno ti primer pojma mednarodne organizacije, kot ga poznamo danes. Saj je samo pojmovanje mednarodnih organizacij vezano na njihov nastanek in model svetovne družbe kot družbe držav, narodov in posameznikov. (Benčina in Simoniti 1994)

Mednarodne organizacije so ustanovljene za upravljanje določenih nalog in hkrati za legitimno moderno avtoriteto, ki je v osnovi birokratska, ki kot institucija ustvarja nova pravila, ki urejajo in klasificirajo svet, kar jim daje kredibilost. (Beetham 1987,92) Načeloma ne služijo samim sebi, temveč mednarodni skupnosti, ljudem, državam, s pomočjo neosebni in nevtralnih pravil. Pri čemer se je potrebno zavedati, da delujejo avtonomno na področjih, ki jih države ne vidijo kot pomembne ali nimajo znanja na tem področju, poleg tega lahko delujejo tudi avtonomno v nasprotju z interesi držav, predvsem malih. Za mojo nalogo najpomembnejši element klasifikacije je predvsem podajanje definicije problemov. Problemi morajo biti zaznani, kajti ti so subjektivno definirani in konstituirani skozi socialno izkušnjo, kar istočasno pripelje do fiksiranja pomenov. (Barnett in Finnemore 2005, 28-32) To jim daje posebno moč, ko s svojim delovanjem konstituirajo in spreminjajo pomen pojmov in tako definirajo sprejemljive prakse in pravila delovanja.

3.1 OZN KOT MEDNARODNA INSTITUCIJA ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

OZN je nastala po koncu 2. svetovne vojne, ki je pomenila nov kontekst v mednarodnih odnosih in širši obseg delovanja kot tudi zamisli zaveznikov, da bi po vojni kar najbolj učinkovito razreševali težke svetovne ekonomske, finančne in socialne probleme.

Organizacija ZN definira širok spekter mednarodno priznanih pravic, vključno z ekonomskimi, socialnimi, kulturnimi, političnimi in civilnimi pravicami ter ravno tako je ustanovila mehanizme za podporo in zaščito teh pravic, da bi pomagala vladam pri izpolnjevanju njihovih odgovornosti. Med drugim je tudi generalni sekretar ZN imenoval človekove pravice za ključno temo, ki združuje delo Organizacije na njenih poglavitnih področjih, kot so mir, varnost, razvoj, humanitarna pomoč ter na gospodarskih in socialnih zadevah. Temelj delovanja OZN sta postavili Ustanovna Listina ZN in Splošna deklaracija ZN o človekovih pravicah, sprejeti kot izraz skupnih ciljev in želja, kot vizija sveta, kakršnega bi si mednarodna skupnost želela. Od takrat so ZN stalno povečevali pravo človekovih pravic, da bi zaobjeli tudi specifične standarde za ženske, otroke, ljudi s posebnimi potrebami, manjšine, migrantne delavce in druge šibke skupine, ki imajo sedaj pravice, ki jih ščitijo pred diskriminatornimi praksami, ki so bile dolgo prisotne v številnih družbah. (Šabič in Roter 2002, 31-39) Instrumenti, ki se jih ZN poslužujejo pri zagotavljanju človekovih pravic v mednarodnem okolju:

- pogodbe oziroma konvencije, ki podpisnice pravno zavezujejo, predstavljajo najvišjo možno obvezo državam podpisnicam;
- protokoli so nekakšni dodatki k pogodbam, ki se ponavadi sklenejo ločeno od same pogodbe, ti ravno tako predstavljajo najvišjo raven obveze državi podpisnici;
- deklaracija ni pravno obvezujoč dokument, ampak kaže na mednarodno politično zaobljubo;
- resolucija je formalna izjava vplivne vrednosti, ki zahteva dejanja, vendar ni pravno obvezujoče za države podpisnice. (Pearson 2000)

Spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin se zagotavlja na več načinov, poleg generalne skupščine ZN, ki nadzoruje izvajanje celotnega varstva

človekovih pravic, velja omeniti organe namenjene implementaciji pravnih norm na tem področju. Tako je sistem OZN za spodbujanje in varovanje človekovih pravic, sestavljen iz dveh pomembnejših teles:

- organi predvideni že v Ustanovni Listini ZN (Svet za človekove pravice, Komisija za človekove pravice (CHR), Posebni postopki, ki jih je ustanovila CHR in Podkomisija za preprečevanje in zaščito človekovih pravic);
- organi ustvarjeni z mednarodnimi pogodbami o človekovih pravicah (Odbor za človekove pravice (CCPR), Odbor za ekonomske, socialne in kulturne pravice (CESCR), Odbor za odpravo rasne diskriminacije (CERD), Odbor za odpravo vseh oblik diskriminacije žensk (CEDAW), Odbor za odpravo mučenja (CAT), Odbor za pravice otrok (CRC), Odbor za migrantne delavce (CMW)). (OHRC, bodies 2007)

Leta 1993 je Generalna skupščina ZN (Resolucija 48/141, 20. december 1993) ustanovila še Urad Visokega komisarja za človekove pravice (OHCHR), katerega mandat izhaja iz določil UL (1., 13. in 55. člen) in iz Dunajske deklaracije 1993 ter Programa aktivnosti. Tesno sodeluje tudi z drugimi agencijami, programi ZN, z njimi deluje predvsem pri implementaciji aktivnosti. Urad skuša povečati svoj vpliv in učinkovito uporabiti svoje finančne in človeške vire s pomočjo aktivnosti in strokovnih mnenj OHCHR-ja v sodelovanju z drugimi agencijami. (OHRC, Work with others 2007)

Visoki komisar za človekove pravice ZN predstavlja svetovno zavezo k univerzalnim idealom človeškega dostojanstva ter je najpomembnejši uradnik ZN za človekove pravice, je najvišji predstavnik OHCHR; ponuja vodstvo, objektivnost, izobraževanje in pomoč državam, ki želijo spodbujati spoštovanje človekovih pravic. S sedežem v Ženevi je odgovoren Sekretariatu ZN. Njegovo delo je, da zagotavljanja univerzalno prepoznavne norme človekovih pravic, predvsem najpomembnejše pogodbe o človekovih pravicah, njihove ratifikacije in implementacije ter spodbuja spoštovanje pravne države. (OHRC, Who we are 2007)

4. TRGOVINA Z LJUDMI

Trgovina z ljudmi je globalni družbeni problem, katerega razsežnosti presegajo tako nacionalno kot tudi področno umestitev. Nastale socialne, družbene in kulturne razlike prispevajo k različnosti pogledov na to problematiko in pristopov do obravnave tega pojava.

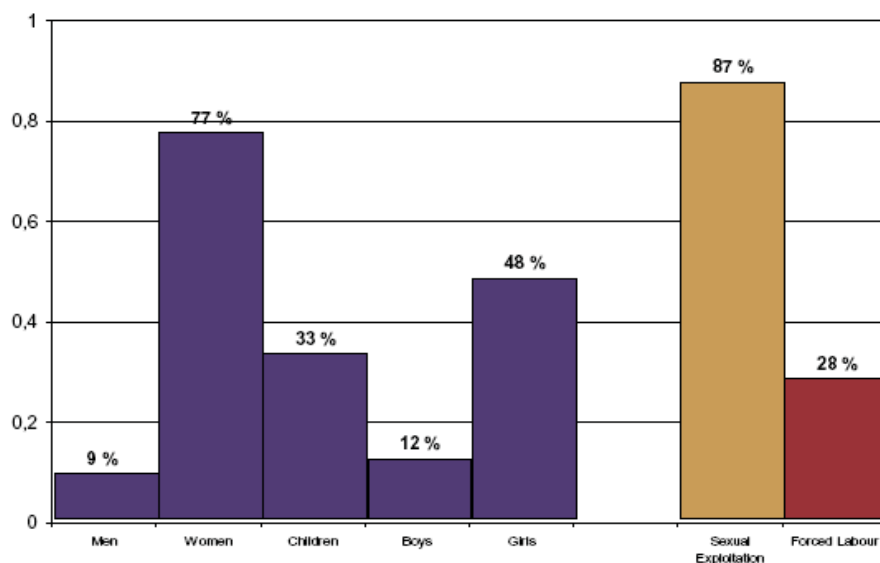
Vse večja zaskrbljenost zaradi trgovine z ljudmi je spodbudila k ukrepanju tudi mednarodne organizacije, kot so OZN, Interpol, Mednarodna organizacija dela (ILO), Mednarodna organizacija za migracije (IOM) in Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE), v pomoč žrtvam pa delujejo mnoge nevladne organizacije. (COE, trgovina z ljudmi 2008)

Po podatkih OZN , IOM in mnogih neodvisnih raziskovalnih ustanov se armada žrtev trgovine z ljudmi vsako leto poveča za približno štiri milijone ljudi, predvsem žensk in otrok. (Popov 2002,17)

Ker so žrtve ujetnice oziroma ujetniki, gre za sodobno obliko nekdanje trgovine s sužnji. Ljudje so obravnavani kot blago, ki se za prisilno delo lahko kupuje in prodaja, navadno v spolni industriji, pa tudi na primer v kmetijstvu, prijavljenih ali neprijavljenih delavnicah, v katerih opravljajo težaška dela za borno plačilo ali popolnoma zastonj. Večina odkritih žrtev tovrstne trgovine je žensk, včasih so žrtve trgovine z ljudmi tudi moški, včasih celo otroci. (COE, trgovina z ljudmi 2008)

To tudi prikazuje spodnji graf (glej sliko 4.1.), iz katerega je razvidno, da je kar 77% vseh žrtev trgovine z ljudmi žensk in da je najpogostejši namen izkoriščanja, spolno izkoriščanje, ki predstavlja kar 87%.

Slika 4.1: Delež žrtev trgovine z ljudmi glede na spol in namen trgovine z ljudmi na globalni ravni.

Vir: UNODC, Trafficking in persons 2006, 33.

Trgovino z ljudmi lahko imenujemo sodobno suženjstvo 21. stoletja. Vsako leto se stotinam tisoče ljudi obljublja dobre službe v razvitih državah in preprosta preselitev. V upanju na boljši jutri se mnogi odločijo poiskati boljše življenje in tako vstopijo v začaran krog. Ko enkrat prispejo v ciljno državo, so priseljeni z delom poplačati svoj dolg za stroške poti in druge storitve, ki jim jih ponujajo prekupčevalci, v večini primerov izgubijo nadzor nad svojim življenjem ter postanejo žrtve nasilja in tržno blago, ki se ga kupuje in prodaja. (Plunet 2004, 247-50)

Pri opisovanju same narave pojava trgovine z ljudmi se srečujemo s koncepti kot so: človekove pravice, globalizacija, migrirajoče ženske, suženjstvo, nacionalna država, meje, nacionalna in/ali mednarodna varnost, morala, ranljivost, prostitucija, konec koncev tudi žrtve. Dejstvo je, da problematika danes predstavlja enega najbolj kompleksnih problemov kršenja človekovih pravic. Res je, da problem vsekakor ni nov, vendar v dobi globalizacije dobiva nove dimenzije (kot so šibka ekonomija, malo zaposlitvenih možnosti), še posebej za ženske, za storilce pa pomeni praktično skoraj nič tveganja ter velikanske dobičke za preprodajalce, kar jim omogoča razvita mednarodna prometna in komunikacijska infrastruktura. (Zavratnik Zimic 2004) Trgovina z ljudmi je postala stranski produkt globalizacije

kot oblika modernega suženjstva, pri čemer je postal to globalni problem, kateremu primanjkuje temeljitih raziskav.

4.1 MEDNARODNOPRAVNI OKVIR, KI SE JE NA PODROČJU TRGOVINE Z LJUDMI OBLIKOVAL SKOZI ČAS

Da pri trgovini z ljudmi ne gre za nov pojav, je razvidno tudi iz zgodovine mednarodnih dokumentov, ki posegajo v urejanje problematike trgovine z ljudmi. Prizadevanja večine mednarodnih organizacij za boj proti trgovini z ljudmi so čedalje bolj usmerjena v poenotenje nacionalnih zakonodaj o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju trgovine z ljudmi ter ponujanjem pomoči žrtvam tega pojava.

Na ravni mednarodne skupnosti je OZN svoje delovanje na področju človekovih pravic razširila tudi s posebnimi mednarodnimi dokumenti in specializiranimi agencijami, opredelila vrsto ukrepov za zajezitev diskriminacije žensk v javnem in političnem življenju, v izobraževanju, zdravstvu ter v zakonu in družini. Večino vseh naštetih pogodb je ratificiralo veliko število držav, kar pa žal še ne zagotavlja nujno uspešnosti pogodb pri doseganju ciljev, saj je glavna pomanjkljivost večine pogodb pomanjkanje ali neučinkovitost nadzora nad izvajanjem, a kljub temu vseeno vplivajo na oblikovanje notranjega pravnega reda držav in so tako oporna točka v kontekstu ostalih splošnih pogodb o človekovih pravicah. (Cerar 2002, 35)

Ti prelomni dokumenti so večino pojavnih oblik trgovine z ljudmi odstranili iz javne sfere. Tako je trgovanje z ljudmi postalo nezakonito početje, ki ga danes v največkrat nadzirajo in upravljajo mednarodne kriminalne združbe, pri čemer gre za eno najbolj grozljivih oblik mednarodne kriminalitete, kjer je cilj storilcev čim večje izkoriščanje in s tem čim večji dobiček. Glede na to, da predstavlja trgovina z ljudmi danes skoraj izključno dejavnosti mednarodnih organiziranih kriminalnih združb, transnacionalnih razsežnosti, kjer so se države postavile na nasprotno stran in so danes preganjanci tovrstnega početja, zato predstavlja konsenz v mednarodni skupnosti glede definicije trgovine z ljudmi nujen prvi korak k uspešnemu boju proti njej. (Komac 2006, 7-9)

Sklop sledečih si dokumentov bom poimenovala mednarodno pravni okvir na področju trgovine z ljudmi skozi čas in ti so sledeči:

Osnova vsem pogodbam o človekovih pravicah je Splošna deklaracija človekovih pravic, 1948, katera pravi v 3. členu, da ima vsakdo pravico do življenja, do prostosti in do osebne varnosti ter v 4. členu, ki sledi, da nihče ne sme biti pridržan, ne v suženjstvu ne v tlačanski odvisnosti; suženjstvo in trgovina s sužnji v kakršnikoli obliki sta prepovedana. Te in mnoge druge pravice v pravu človekovih pravic so kršene, ko ljudje postanejo blago. Vendar v teh pogodbah o človekovih pravicah (Mednarodni pakt o državnih in političnih pravicah, ICCPR (1966, 1976), Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah ICESCR (1966, 1976), Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, CEDAW (1979, 1981), Konvencija proti mučenju in drugim krutim, nehumanim ali ponižujočim dejanjem, CAT (1984, 1987)), niso nikjer izrecno omenjeni posebni ukrepi za varovanje žrtve trgovine z ljudmi, razen v CEDAW, v 6. členu, kjer morajo državni »igralci« sprejeti vse primerne ukrepe, vključno s sprejemom primerne zakonodaje, da zatреjo vse oblike trgovine z ljudmi in izkoriščanja ženske prostitucije. (Hopkins in Nijboer 2004)

- Leta 1904 je trinajst držav podpisalo mednarodni sporazum v Parizu proti »belemu suženjstvu«, ki se je osredotočal predvsem na proces novačenja in ni zajemal izkoriščanja žensk. Suženjstvo je bilo pravzaprav prvo področje človekovih pravic, ki je bilo deležno široke obravnave na nivoju mednarodne skupnosti. (Veselič 2002)
- Leta 1926 je bila v Ženevi podpisana Konvencija o suženjstvu (Slavery Convention, the Temporary Slavery Commission appointed by the Council of the League of Nations on June 12th, 1924, Slavery Convention, entry into force 9 March 1927, in accordance with article 12 (UNHCHR 2007), ki je bila dopolnjena leta 1953 s posebnim protokolom, ki je kot suženjstvo in njemu podobne oblike označila trgovanje z ljudmi in izkoriščanje prostitucije drugih. (Veselič, 2002) V Konvenciji o suženjstvu (1926) je za mojo nalogo relevanten 1. člen, ki opredeljuje suženjstvo in trgovino s sužnji, medtem ko v 2. in 3. členu predstavi dolžnost države, da prepreči, zatre trgovino s sužnji ter da prepreči prisilno delo. Konvencija ne predvideva nadzornega telesa; (Popov 2002)
- Konvencija o prisilnem delu (1930) (Convention concerning Forced or Compulsory Labour, Convention:C029, podpisana v Genevi, spreta

28.6.1930) znana kot ILO Konvencija št. 29, v 1.členu zahteva, da vse članice te organizacije, ki so to konvencijo ratificirale, v najkrajšem času odpravijo vse oblike prisilnega in obveznega dela ter v 2.členu Konvencija opredeljuje prisilno in obvezno delo. Nadzorno telo vseh ILO Konvencij je Svet strokovnjakov, ki deluje glede na namen in priporočila konvencij; (Pearson 2000)

- Splošna deklaracija ZN o človekovih pravicah (1948) (Universal Declaration of Human Rights), v 4.členu poudarja, da nihče ne sme biti v suženjskem ali hlapčevskem razmerju. Suženjstvo in trgovina s sužnji je treba preganjati v vseh njunih pojavnih oblikah; (Splošna deklaracija o človekovih pravicah 1948)
- Konvencija ZN o odpravi trgovanja z ljudmi in izkoriščanja prostitucije drugih je bila sprejeta 1949 (UN Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others; sprejeta v Generalni skupščini OZN kot resolucija 317(IV), 2.12. 1949, stopila je v veljavo, 25.7.1951), vendar omenjeni dokument ne vsebuje nobene definicije trgovine z ljudmi, naslavlja le prostitucijo, ki jo vidi kot nekaj slabega, pri čemer je njen cilj prepoved prostitucije z zaustavitvijo žensk, ki se prostovoljno odločijo za spolno industrijo; (Pearson 2000)
- Mednarodni pakt o državljskih in političnih pravicah (1966) (International Covenant on Civil and Political Rights; sprejela jo je Generalna skupščina OZN 16.12.1966 z resolucijo št. 2200 A (XXI), veljati je začel 23.3. 1976), ki v 8.členu govori o prepovedi suženjstva in hlapčevstva ter o prepovedi siljenja v prisilno ali obvezno delo. Pomembnejši se mi zdijo morda tisti člani (9.,12.,14. in 26.), ki navajajo pravice, ki so velikokrat kršene tudi žrtvam v trgovini z ljudmi, kot so pravica do osebne svobode in varnosti, do svobodnega gibanja, enakost pred sodiščem in zakonom. Nadzorno telo pa je Svet za človekove pravice; (Popov 2002)
- Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (1966) (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights; sprejeta in odprta za podpis, ratifikacijo s strani Generalne skupščine OZN, z resolucijo 2200A (XXI), 16.12.1966, stopila je v veljavo 16.12.1966) v 6.členu govori o obveznostih vseh podpisnic, da slehernemu državljanu zagotovijo pravico do priložnosti, da se preživlja s svobodno izbranim

delom, pravico do primernih delovnih razmer in pravico do socialne varnosti. Nadzorno telo sporazuma je Svet za ekonomske, socialne in kulturne pravice; (Popov 2002)

- Šele v osemdesetih letih prejšnjega stoletja je pod vplivom razvoja migracijskih tokov, feminističnega gibanja, naraščajoče nevarnosti okužbe z virusom HIV, otroške prostitucije in spolnega turizma, prišlo do ponovne povečane pozornosti mednarodne javnosti do problema izkoriščanja ljudi, predvsem v obliki sužnjelastništva. (Derks v Veselič 2000, 9)
- Trgovanje z ženskami in izkoriščanje prostitucije žensk je edina oblika nasilja nad ženskami, ki jo izrecno obravnava Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, ki je začela veljati 3. septembra 1981. (CEDAW- the Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women; A/RES/34/180,18.12.1979; sprejeta 1979 v Generalni skupščini, 2007) V 6.členu zavezuje države pogodbenice, da sprejmejo »vse primerne ukrepe, vključno z zakonodajnimi, za preprečevanje vseh oblik trgovine z ženskami ter izkoriščanja prostitucije žensk.« (Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk 2007)
- Konvencija proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (1984) (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment , sprejeta v Generalni skupščini z resolucijo 39/46, 10.12.1984, stopila je v veljavo 26.6.1987) poda definicijo mučenja v 1.členu, v 13. in 14.členu pa govori o pravicah (domnevnih) žrtev mučenja. Nadzorno telo izvajanja Konvencije predstavlja Svet proti mučenju. (Popov 2002)
- Dunajska deklaracija (1993) (the Vienna Declaration and Programme of Action, the World Conference on Human Rights, 25.6. 1993), sprejeta na Dunajski svetovni konferenci o človekovih pravicah, med drugim poudarja, da je nasilje, ki temelji na spolnih razlikah, spolne zlorabe in izkoriščanja, tako kot tisto, ki temelji na kulturnih predsodkih, nezdržljivi z dostojanstvom človeka in jih je treba odpraviti; (Dunajska deklaracija 1993)
- Akcijski program iz Pekinga (1995) (the Fourth World Conference on Women, Beijing Declaration and Platform for Action, na Kitajskem, Peking, 17.10.1995), sprejet na 4. Svetovni konferenci žensk v Pekingu, ki v

programu opredeljuje pojem nasilje nad ženskami, natančno navede oblike nasilja, med njimi tudi trgovino z ženskami in njihovo siljenje v prostitucijo. Del akcijskega programa je tudi preučitev temeljnih vzrokov za razmah trgovine z deklicami in ženskami za potrebe prostitucije ter drugih oblik komercialnega seksa, prisilnih porok in prisilnega dela. Raziskava naj bi okrepila boj za odpravo trgovine z ženskami, ker so prišli do ugotovitve, da je uporaba žensk v mednarodni prostituciji in tihotapskih mrežah prerasla v osrednjo usmeritev mednarodnega organiziranega kriminala, zato so žrtve te trgovine izpostavljene visokemu tveganju nadaljnjega nasilja kot tudi nezaželeni nosečnosti in spolno prenosljivim okužbam. Odločili so, da je za učinkovito zatiranje trgovine z ženskami in dekleti nujna mednarodna skrb.; (Neubauer 1996) Hkrati se ugotavlja, da trgovina z ljudmi prerašča sam koncept nacionalne države, kar vzbuja veliko vprašanj z vidika globalne mobilnosti in njenega omejevanja.

- Rimski statut mednarodnega kazenskega sodišča (1998) pa v 7.členu natančno razlaga, kaj je zločin proti človečnosti, zasužnjenje in trgovanje z ljudmi; (Rimski statut 1998)
- Ker je v 90-ih letih prejšnjega stoletja prišlo do skokovite rasti števila žrtev trgovine z ljudmi, so protiukrepi začeli postajati politična prednostna naloga na mednarodni, regionalni in državni ravni. Kljub dolgi zgodovini je še vedno obstajala precejšna nejasnost glede tega, kaj pojem »trgovina z ljudmi« sploh pomeni, saj je brez jasne in usklajene pravne opredelitve nemogoče zagotoviti minimalne mednarodne standarde za kaznovanje prekupčevalcev ali pomoč žrtvam v izvornih, ciljnih ali prehodnih državah. Ustvarilo se je soglasje, da mora boj proti temu pojavu potekati koordinirano, saj kriminalne mreže segajo onkraj državnih meja. Številni pravni okvirji v svetu so bili slabo opremljeni za boj proti sedanjim trendom na področju trgovine z ljudmi. Zaradi omejenih zmogljivosti njihovih organov pregona in pomanjkanja pravosodnega strokovnega znanja ter ustrezne zakonodaje je bilo mednarodno sodelovanje oteženo. (Plunet 2004, 247-274) Zato predstavlja mejnik prva kompleksna mednarodna pogodba, v obliki protokola, ki se loteva izključno in samo sodobne problematike trgovine z ljudmi preko pripadajoče Konvencije ZN proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu leta 2000, katere sestavni del so v temelju trije

protokoli: Protokol o prepovedi proizvodnje in trgovine z orožjem, deli orožja in strelivom, Protokol o preprečevanju tihotapljenja migrantov po kopnem, morju in zraku, ter za mojo nalogo najpomembnejši, Protokol o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju trgovanja z ljudmi, ki je stopil v veljavo 2003, podpisalo ga je 117 držav članic OZN. (Convention Against Transnational Organized Crime, Protocol to prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Protocol Against the Smuggling of Migrants by land, Sea and Air (A/RES/55/25, 15.11. 2000)) (UNODC, Country list trafficking protocol 2008)

Skrajšano, glede na kraj podpisa, je slednji protokol poimenovan kar Palermški protokol. Ta v 3.členu natančno definira trgovino z ljudmi, v 6.členu opredeli, kakšna naj bo pomoč in zaščita žrtev trgovine z ljudmi, 7.člen je omembe vreden, ker določa status žrtve trgovine z ljudmi v državah sprejemnicah ter omenila bi 9.člen, ker govori o preprečevanju trgovine z ljudmi. (Raymond 2000)

Ker so številni nacionalni okviri v svetu slabo opremljeni za boj proti sedanjim trendom na področju trgovine z ljudmi zaradi omejenih zmogljivosti organov pregona in pomanjkanja pravosodnega strokovnega znanja ter ustrezne zakonodaje, je mednarodno sodelovanje bistveno oteženo. Zato so države storile pomemben korak naprej v koordiniranem boju zoper trgovino z ljudmi, ko so novembra 2000 sprejele Palermški protokol za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti z ženskami in otroki. (Amnesty International Slovenije 2004, 248)

Bistvenega pomena za mojo nalogo sprejeti Palermški protokol, saj predstavlja najnovejši mednarodni instrument, ki se osredotoča točno na trgovino z ljudmi. Od držav pogodbenic zahteva, da inkriminirajo tista dejanja, ki so povezana z organiziranim kriminalom, vključno s trgovino z ljudmi ter vzpostavlja okvir za mednarodno pravosodno in policijsko sodelovanje, predvsem pa je ključnega pomena, saj vzpostavlja mednarodno osnovo za ukrepe proti trgovini z ljudmi in hkrati podaja opredelitev tega pojava, ki se ga morajo države držati. (Plunet 2004, 247-274) Ker je za boljše razumevanje ter za boljšo pripravo in uresničevanje programov boja proti trgovcem z ljudmi ter programov pomoči žrtvam nujno potrebna enotna opredelitev, bi neenotna definicija pojava, njegovih oblik in

ocenjevanje vloge vpletenih zavirala učinkovitejše mednarodno sodelovanje organov pregona in pripravo skupnih akcij.

4. 2 OPREDELITVE POJMOV

Pojmovanje trgovine z ljudmi je povezano z različnimi definicijami, opredeljenimi tako v strokovni literaturi kot tudi v mednarodnih dokumentih. Vendar je trgovanje z ljudmi poleg spolnega izkoriščanja namenjeno tudi potrebam novodobnega suženjstva, izkoriščanja delovne sile, beračenja, trgovini z organi in podobno.

Palermski protokol pomeni izjemen napredek pri doseganju konsenza v procesu oblikovanja splošno sprejete definicije, ker pomeni prvo, na univerzalni ravni sprejeto definicijo trgovine z ljudmi ter je postavil temelj za mednarodno ukrepanje proti trgovini z ljudmi. Definicija trgovine z ljudmi izhaja iz 3. člena Palermškega protokola, kjer je opredeljena kot:

- novačenje, prevoz, premestitev, dejanja zatočišča ali sprejem oseb zaradi izkoriščanja z grožnjo, uporabo sile ali drugimi oblikami prisile, ugrabitvijo, goljufijo, prevaro, zlorabo pooblastil ali ranljivosti ali dajanjem ali prejemanjem plačil ali koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo. Izkoriščanje vključuje vsaj izkoriščanje prostitucije ali drugih oblik spolne zlorabe oseb, njihovo prisilno delo ali storitve, suženjstvo ali podobna stanja, služabništvo ali odstranitev organov;
- soglasje žrtve trgovine z ljudmi o nameravanem izkoriščanju, navedeno v prvem pododstavku, se ne upošteva, če so bila uporabljena sredstva, navedena v prvem pododstavku;
- novačenje, prevoz, premestitev, dajanja zatočišča ali sprejemanje otrok zaradi izkoriščanja se šteje za trgovino z ljudmi, tudi če ne vključuje sredstev, navedenih v prvem pododstavku tega člena;
- »otrok« pomeni vsako osebo, ki še ni stara osemnajst let. (Palermski protokol 2000)

Da ne bi prihajalo do nejasnosti bi poleg same mednarodno sprejete definicije razložila nekaj pojmov, katerih pomen je velikokrat dvomljiv ter se zamenjuje s samim pojmovanjem trgovine z ljudmi.

Trgovina z belim blagom oziroma trgovina z belimi sužnji, naslavlja problematiko nekorektno, zaradi moralne konotacije (belo blago) in zaradi skozi čas spremenjenih objektivnih okoliščin, saj se trguje tudi z drugimi rasami. Uporabljal se je v 19. stol. in na začetku 20. stol. Izraz bele sužnje je zgodovinski konstrukt, izhaja iz interpretacije za nevarnost spolnega izkoriščanja v specifičnem socialnem in zgodovinskem kontekstu, ki je bil izraz vpliva prvih politik o prostituciji. Potrebno je razumeti, da je izraz predvsem kulturna podoba 19. stol. o prostituciji, suženjstvu in "drugosti". Tedaj je za bele sužnje je veljal mit, da so bile žrtve tujih, eksotičnih moških, kjer je Orient veljal za eksotično destinacijo. (Vries 2004)

Sam pojav trgovine z ljudmi, kot ga poznamo danes, začne obstajati v odnosu z današnjimi državami, posledično z migracijami in teritorialno ter politično organiziranostjo, zato bi moralo biti več pozornosti namenjene povezavam med globalnimi množičnimi migracijami, mehanizmi varovanj državnih meja in trgovini z ljudmi. Obdobje, ki zelo dobro označuje mednarodne migracije, sledi Evropi z izolacijsko politiko, z izgradnjo navideznega zidu okoli Zahoda, Schengensko mejo. Nove meje med vzhodom in zahodom ter severom in jugom so večinoma birokratske, elektronske in papirnate meje, podkrepljene z vstopnimi dovoljenji, kot so vize, računalniške podatkovne baze in podobno, saj celotna migracijska politika Zahoda temelji na načelu kontrole. Tukaj se začne trgovina z ljudmi dotikati pojma varnosti in človekovih pravic. (Zavratnik Zimic 2004)

Trgovina z ljudmi vključuje manipulacijo oseb, ki želijo migrirati zaradi boljšega obljubljenega življenja ter obstaja kot del organiziranega kriminala (velikega ali majhnega) in migracij. Migranti so se prisiljeni zanesti na neko tretjo (nelegalno) stran zaradi restriktivnih in zapletenih migrantskih zakonov, in če imajo srečo, je ta oseba poštena. Potrebno se je zavedati, da seveda niso vse migracije in tihotapljenja trgovina z ljudmi, saj le slednja vključuje premik oseb, s preslepitvijo v prisilno delo, služabništvo ali katero koli suženjstvu podobno prakso. Veliko oseb trgovine z ljudmi prostovoljno migrira, ampak konča kot žrtev trgovine z ljudmi, saj prostovoljno pristati na to, da postaneš žrtev v trgovini z ljudmi, je zavajajoče, ker nihče nikoli ne pristane na sužnjelastniško razmerje prostovoljno. (Pearson 2000)

Razliko med tihotapljenjem in trgovino z ljudmi je v realnosti težko jasno zarisati. Če pa malce poenostavim, trgovina proizvaja žrtve, medtem ko pri tihotapljenju ni izkoriščanja, ni nastalih žrtev zaradi samega procesa nelegalnega prestopa meje. Pri trgovini so ljudje pripeljani k organizacijam ali posameznikom, ki so plačali za

njihovo dostavo in tako morajo ljudje po svojem prihodu odplačati svoj dolg organizaciji s prostitucijo ali prisilnim delom. Ko žrtve trgovine enkrat prispejo na končno destinacijo, so jim odvzeti njihovi potni listi in/ali drugi identifikacijski dokumenti, tako so žrtve odvisne od svojih preprodajalcev, saj jim ti nudijo hrano, streho nad glavo. (Gorišek 2004) Kljub jasni definiciji se še vedno mešajo pojmi trgovina z ljudmi in tihotapljenje ljudi, zaradi česar so žrtve trgovine prevečkrat poimenovane kot ilegalni imigranti ter tako ostajajo nezaščitene.

Glede na to, da so predmet mojega zanimanja ženske žrtve trgovine, ki se jih spolno izkorišča, bi pojasnila še eno razliko, in sicer med prisilno in prostovoljno prostitucijo. Razlika ni zanemarljiva in pojasni mogoče marsikatero nerazumevanje problematike, saj naj bi bila razlika med prisilno in prostovoljno prostitucijo jasna, vendar je v večini primerov zabrisana. Prisilna prostitutka je ženska, dekleta, ki je tako ali drugače prisiljena v ponujanje in opravljanje spolnih storitev, in sicer ne glede na to, ali se prostituira zase ali za koga drugega; prostovoljna prostitucija pa nastopi takrat, ko se je oseba odločila za tovrstno delo sama, po svoji volji. Torej prisilna prostitutka je tista, kateri so temeljne človekove pravice kršene in ki je spravljena v suženjsko razmerje. Na to, ali je prostitutka prostovoljna ali ne, kažejo predvsem okoliščine, ki so jo pripeljale v to situacijo (nekatero so zavedene, ugrabljene, prevarane), kjer se upravičeno sprašujemo, kam sodijo ženske, ki prihajajo iz držav, ki svojim državljanke ne zagotavljajo dela, socialnega ali zdravstvenega varstva. Ženske iz teh držav, ki so izrazito tradicionalistične, patriarhalne, so podvržene izraziti diskriminaciji, kjer jih poleg revščine spremljata še neizobraženost in neizmerna želja po boljšem življenju. Največ žrtev tovrstne trgovine prihaja iz najrevnejših držav sveta. Tako številni narodi po sili razmer, na katere nimajo nobenega posebnega vpliva, postajajo narodi prisilnih prostitutk. To velja za mnoge latinskoameriške, afriške, azijske narode ter tiste iz jugovzhodne in srednje Evrope. Torej, kam uvrstiti ženske iz teh držav, ki jim je prostitucija edini izhod? Utemeljeno se je vprašati, ali ne igrajo ravno te države vloge legitimnega trgovca z ljudmi, predvsem zato, ker vemo, da je v teh državah kriminal prodrl v vse pore družbenega življenja, korupcija pa je njihova glavna značilnost. (Popov 2002, 15-20)

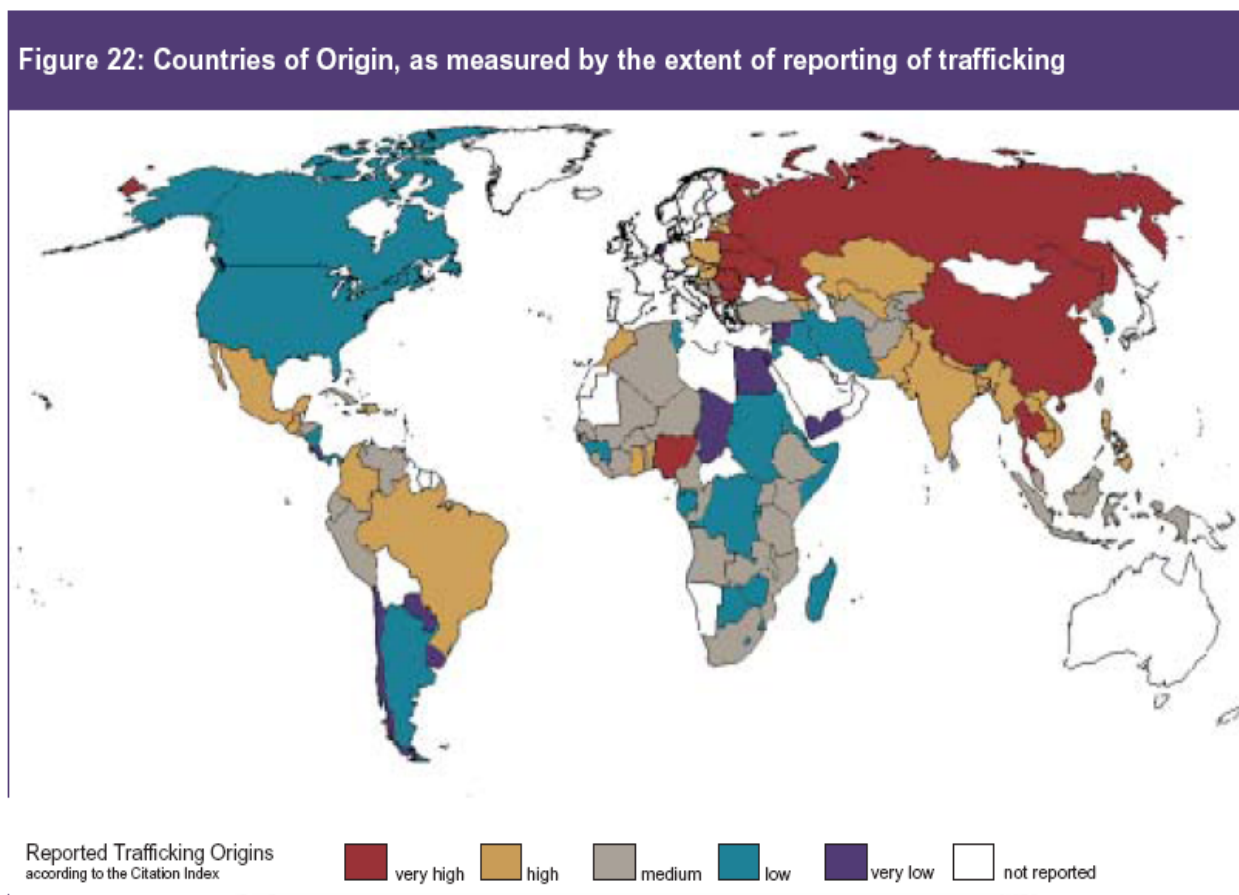
4. 3 GLAVNE ZNAČILNOSTI TRGOVINE Z LJUDMI, VZROKI IN POSLEDICE

OZN predvideva, da prinese trgovina z ljudmi kriminalnim združbam po svetu predvideno sedem milijard dolarjev letnega dobička. Upoštevati pa moramo, da trgovina z ljudmi ni edini posel, s katerim se ukvarjajo mednarodne kriminalne združbe, saj je tu še trgovina z orožjem in mamili, tiskanje in distribucija ponarejenega denarja, pranje denarja ter trgovina z žlahtnimi kovinami, ukradenimi predmeti, človeškimi organi, krvjo ter drugimi »dobrinami«. (Popov 2002, 10-20)

Če spremljamo proces trgovine z ljudmi z vidika države, potem te delimo na izvorne, tranzitne in ciljne države, glede česar obstaja mednarodno sprejet konsenz, istočasno pa za žrtev pomeni vsaka skupina omenjenih držav drugačno fazo v procesu trgovine z ljudmi.

Prva je faza novačenja, storilci v tej fazi zbirajo in pridobivajo primerne žrtve za nadaljnje izkoriščanje, gre za metode rekrutiranja žrtev, ki je značilna za izvorne države (glej sliko 4.2), to so predvsem države v razvoju, v delih sveta Latinske Amerike (Brazilija, Venezuela, Mehika,...) in Azije (predvsem nekdanje republike Sovjetske zveze, Rusija, Kitajska, Tajska, Indija, Pakistan, Bangladeš, Burma,...). Za Afriko bi lahko dejala, da preseneča, saj ima glede na njeno stopnjo razvitosti veliko manj držav, ki predstavljajo države izvora, kot prej omenjeni razvijajoči se deli sveta Latinske Amerike in Azije.

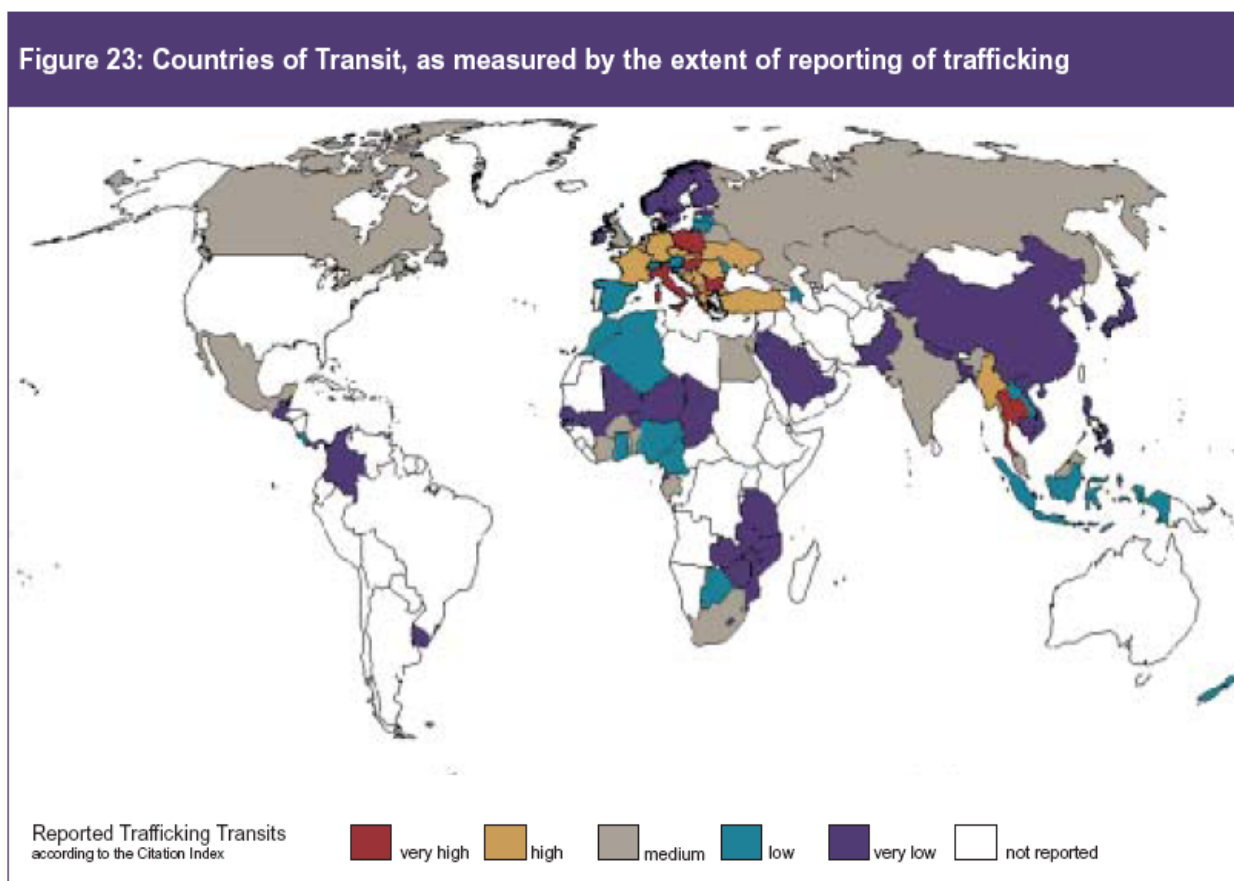
Slika 4.2: Države izvora trgovine z ljudmi; rdeča barva predstavlja zelo visoko stopnjo tveganja, medtem ko bela barva predstavlja zelo nizko stopnjo tveganja za žrtve.

Vir: UNODC, Trafficking in persons 2006, 38.

Sledi ji faza tranzita; pridobljene žrtve je potrebno spraviti do mesta, kjer jih bodo kriminalne združbe izkoriščale. Faza prevoza oziroma tranzita žrtev trgovine se velikokrat meša s tihotapljenjem. Kot primer lahko podam vsem znano balkansko pot, ki jo nadzorujejo organizirane kriminalne organizacije. Torej države tranzita (glej sliko 4.3) predstavljajo žrtvam le pot med izvorno in ciljno državo, v to skupino sodijo evropske države (Poljska, Madžarska, Italija, Ukrajina, Nemčija, Francija in države Balkana, vključno s Turčijo,...) ter države jugovzhodne Azije (predvsem Tajski in Burma). Kar lahko razberemo tudi iz spodnje slike.

Slika 4.3: Tranzitne države trgovine z ljudmi; redeča barva predstavlja zelo visoko stopnjo tveganja, medtem ko bela barva predstavlja zelo nizko stopnjo tveganja za žrtve.

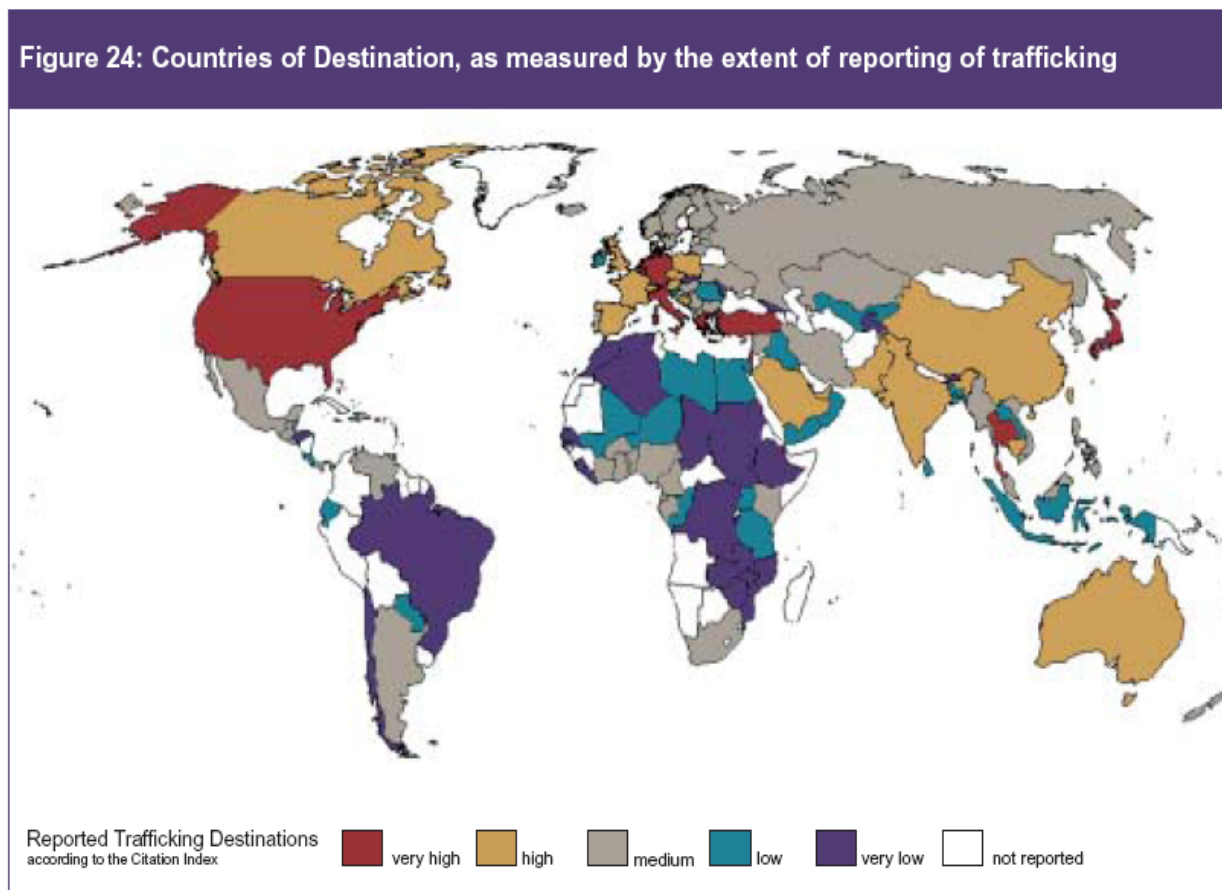

Vir: UNODC, Trafficking in persons 2006, 38.

Zadnja faza v procesu trgovine z ljudmi je izkoriščanje in nadzor, ki je bistven element procesa trgovine z ljudmi, kjer kriminalne združbe začno z dejanskim izkoriščanjem žrtev. Srečamo ga v ciljnih državah (glej sliko 4.4), ki jih predstavljajo države Zahoda (ZDA, Nemčija, Italija, Grčija, države Beneluksa,...) in hitro se razvijajoče se države Azije (Japonska, Tajski, Turčija, Kitajska, Indija, Pakistan, Saudska Arabija,...), kot vidimo iz sledeče slike.

V vsaki izmed faz storilci trgovine z ljudmi izvršujejo razna kazniva dejanja in ne samo kaznivo dejanje trgovine z ljudmi, kot so ponarejanje listin, izsiljevanje, ugrabitve, itd.

Slika 4.4: Ciljne države trgovine z ljudmi; redeča barva predstavlja zelo visoko stopnjo tveganja, medtem ko bela barva predstavlja zelo nizko stopnjo tveganja za žrtve.

Vir: UNODC, Trafficking in persons 2006, 38.

Temeljni vzroki, ki pripomorejo, da se ženske sploh odločajo za takšno tveganje, so predvsem slednji:

- neuravnotežen regionalni razvoj in povečanje števila vojaških spopadov;
- feminizacija revščine, nizka stopnja pismenosti, nizka izobrazba med dekleti ter marginalizacija žensk na sploh;
- patriarhalna družba in pomanjkanje zaposlitvenih možnosti za ženske, slab nadzor nad tako imenovanimi ženskimi poklici;
- družbeni običaji, tradicije in verske prakse, ki so diskriminatorne do žensk in deklic;

- globalizacija, kot povpraševanje po poceni delu na zelo tekmovalnem globalnem trgu ter kot povečanje potrebe po poceni delovni sili, po poceni dobrinah in storitvah za povpraševalce, v mojem primeru po spolnih uslugah;
- spolni turizem in stalno rastoča komercialna spolna industrija ter njene povezave v podporo turizma, kot posledica razpadanja moralnih vrednostnih sistemov, tako v bogatih kot v revnih državah sveta, kjer so potencialne žrtve še posebno na udaru.

Poudarila bi, da migracije niso samo posledica gospodarstva in trga delovne sile, ampak so tudi posledica individualnih želja in motivov. Sam namen pa je od samega začetka »verige« trgovine zelo jasen, izkoriščanje ljudi in s tem pridobivanje čim večjih dobičkov. Tukaj ne smemo pozabiti na zavajanje in silo, kajti obe igrata pomembno vlogo pri rekrutiranju in ustrahovanju žrtve. In več kot očitno je, da je trgovina z ljudmi izjemno občutljiva na spol, saj je ena najbolj pogostih oblik trgovine z ljudmi trgovina z ženskami za izkoriščanje v spolne namene. (Zavratnik Zimic 2004)

Najpogosteje se ženske žrtve znajdejo v tako imenovani dolgovni odvisnosti (depth bandage). Vse kaže, da je ta oblika odvisnosti najbolj razširjena in izdelana. Tisti, ki dekleta spravijo na začetek poti v prisilno prostitucijo, jih bodisi kupijo ali ugrabijo, potem pa prodajo. Kupci breme kupnine takoj naložijo na žrtev in poleg tega dekletom zaračunajo stroške prevoza, bivanja, hrane, oblek, kondomov in predmetov za osebno higieno, k temu pa še dodajo denarno kaznovanje, ki zagotavlja žrtvino večanje dolga. Poleg tega so te hitro kaznovane, če se med delom ne smehljajo, če s strankami niso prijazne, če stranke niso zadovoljne, če katero od strank odklonijo, če se predolgo zadržujejo v toaleti, če med spolnim odnosom jokajo,... Mnoga dekleta ohranjajo v odvisnosti tudi z nasiljem ali z grožnjo, in sicer da bodo proti njej uporabili nasilje, pogosto pa tudi grožnjo, da bodo njene domače in širše okolje doma obvestili, kako si v tujini služijo denar. Poleg tega so dekleta pod stalnim nadzorom, saj so zvečine zaprte v prisilnih bivališčih, nadzorujejo jih med delom in pri morebitnih, zelo redkih izhodih. Redkeje pa se trgovci poslužujejo mamil kot vrsto odvisnosti, ta praksa je bolj razširjena v Aziji. (Popov 2002, 20)

Pogoji, kot so globalizacija, birokratsko (navidezno) zaprte meje in revščina, so faktorji, ki samo lajšajo trgovino z ljudmi in njeno dimenzijo zaslužnjevanja. Pri čemer mislim predvsem na to, da globalizacija omogoča lažje migriranje, a birokratsko težko prehodne meje silijo ljudi, da si iščejo ilegalne poti za vstop v zelene države, v kar jih sili njihova težka življenjska domača situacija, kot je revščina, brezposelnost. Saj ljudje, ki iščejo izhod iz svoje življenjske stiske, pripravljeni narediti marsikaj, da bi lahko spodobno in mirno živeli.

Tako so se začele organizirane kriminalne mreže od konca 80-ih širiti proti zahodu in vzpostavljati nadzor nad velikimi neurejenimi migracijami, hkrati so vzpostavljale transnacionalne poti za prečkanje državnih meja. Zaradi vse strožje tujske in migracijske zakonodaje v zahodnih državah so se zmanjšale možnosti za legalno migracijo, in če so ženske hotele zapustiti svojo državo, so se morale začeti zatekati k trgovcem z ljudmi, ki so jim obljubljali čudežne zaposlitve in boljše življenje. (Plunet 2004, 247-74) Ker se nihče nikoli prostovoljno ne odloči vstopiti v trgovino z ljudmi, saj ljudi v to prisili potreba, ki je rezultat ekonomskih razmer ter izgube občutka varnosti, zato je pomembno, da se oblasti spopadajo s socialnimi in ekonomskimi razlikami, ki v upanju na boljši jutri ljudi prisilijo v to, da sprejmejo prvo predlagano delo na Zahodu. (UNGIFT, Sexual exploitation 2008)

4. 4 HUDE KRŠITVE ČLOVEKOVIH PRAVIC

Vprašanje človekovih pravic je središčno, res je, da so tako množične migracije moderen fenomen, a ljudje se selijo, premikajo, migrirajo po svetu že od zmeraj, spremenila se je le dinamika in oblika. Sedaj so meje zaprte in dobro nadzorovane, varnost je največja nacionalna ali regionalna prioriteta, in imigranti, ki ne morejo vstopiti v državo po regularnih poteh, iščejo rešitve zunaj legalnih in ustaljenih okvirov. Globalizacija, liberalizacija trga sta omogočila prosto gibanje kapitalu, storitvam, blagu, saj so meje odprte za trgovino, kapital, investitorje in za posameznike z Zahoda, vendar ljudje iz revnejših predelov sveta nimajo enake svobode gibanja.

V praksi je očitno, da varovanje človekovih pravic žrtev trgovine z ljudmi ni prioriteta znotraj te dileme, tako si interes države in interes žrtve nasprotujeta. S tem so v tej problematiki vidne tri dimenzije trgovine: trgovina z ljudmi kot ilegalna

migracija, kot organiziran kriminal in kot kršenje človekovih pravic. Vidik človekovih pravic je jasno predstavljen v inštrumentih mednarodnega prava, ampak ko ga država izvaja s pomočjo policije in drugih državnih uslužbencev tožilcev, sodnikov, je to problem ilegalnih migracij in organiziranega kriminala. (Zavratnik Zimic 2004) Človekove pravice privlačijo veliko manj pozornosti, akterji na tem področju se zaradi konflikta interesov srečujejo z nekaterimi dilemami. Interes javnega reda in kriminalnega preiskovanja ne sovpadata vedno. Ko se trgovanje z ljudmi enači z ilegalnimi migracijami, potencialne žrtve nimajo možnosti, da tožijo prodajalca z ljudmi, ne samo da policija in sodstvo zgrešita potencialno žrtev kriminalne preiskave, ampak potencialna žrtev tudi ni zaščiten. (Hopkins in Nijboer 2004) Poročila iz nekaterih držav govorijo, da se je novačenje ponekod spremenilo v ugrabljanje, kar dokazuje čedalje večjo drznost trgovcev in nemoč organov pregona ter tudi o povezanosti med organiziranim kriminalom in državnim aparatom. V svojem poročilu je Odbor za pravice žensk in enake možnosti SE, maja 2000, zapisal, da so žrtve trgovine z ljudmi iz leta v leto podvržene vse hujšemu fizičnemu nasilju in psihičnim zlorabam. (Popov 2002, 24)

4. 5 PREPREČEVANJE TRGOVINE Z LJUDMI

Na mednarodni ravni so ZN razvili različne strukture za preprečevanje trgovine z ljudmi. Ženske, ki so žrtve trgovine z ljudmi, lahko sicer kot ilegalne delavke ali migrantke kršijo številne zakone, toda kot žrtve kršitev človekovih pravic bi morale biti v prvi vrsti zaščitene. Prekupčevalci, zvodniki ali lastniki prostorov, kjer žrtev dela, bi lahko bili odgovorni za tihotapljenje migrantov, ponarejanje dokumentov, ugrabitev, življenje na račun prostitucije, izsiljevanje, itd. in bi jih morali zato kazensko preganjali, toda trenutna zakonodaja, če sploh obstaja, običajno ni dovolj stroga, da bi jih odvrnila od te dejavnosti.

Konvencija ZN proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu s Protokolom ZN za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti z ženskami in otroki (Palermški protokol) tvori nov pristop k problemu. Izčrpno je opredeljen raznolik problem trgovine z ljudmi, besedilo pa previdno uravnoteži ukrepe za nadzor kaznivih dejanj za preiskovanje in kaznovanje kršiteljev z ukrepi za preprečevanje te trgovine in zaščito žrtev ter predstavlja standard za nacionalne zakonodaje. Vsi

subjekti, ki si prizadevajo za izkoreninjenje trgovine z ljudmi, so ga pozdravili kot pomemben korak naprej, saj je za države pogodbenice pravno zavezujoč.

Zaščita in pomoč žrtvam je osrednji namen boja proti trgovini z ljudmi, in sicer kot cilj sam po sebi in kot sredstvo za podporo preiskovanja in pregona tega kaznivega dejanja. Žrtve trgovine so pogosto v svojih domovinah gmotno in psihološko ranljive, poleg tega so utrpeli še globoke travme zaradi izkoriščanja in nekatere imajo še dolgo zdravstvene težave. (Plunet 2004, 247-74)

Podelitev začasnih dovoljenj za prebivanje bi bil prvi korak izboljšanja teh razmer, prav tako bi se moralo razmisliti o neomejenem dovoljenju za prebivanje, če se žrtve bojijo povračilnih ukrepov prekupčevalcev, ki izvirajo iz njihove regije, ali zavrnitve s strani njihovih družin. Ob pomanjkanju potrebnih jamstev bi morali deportacijo prepovedati, saj številne vlade žrtve zaprejo in deportirajo, kar še poveča odvisnost od prekupčevalcev, saj se ženske bojijo, da jih bodo izgnali, ravno tako jih odvrne od pričanja, kar otežuje pregon prekupčevalcev. Napotila za spremljanje trgovine z ljudmi, ki jih predlaga Mirovni inštitut skupaj z mednarodno organizacijo IOM izhajajo iz teh predpostavk, ki jih je mogoče strniti takole:

- Usmeritev pozornosti k vidnosti tematike v nacionalnih migracijskih politikah.
- Alternative javnih politik: izhajajoč iz ranljivosti žrtve, je potreben skrben premislek o njihovem prihodnjem položaju. Poznamo prostovoljno vrnitev v državo izvora, omogočiti ji moramo, da lahko tudi ostane v državi, čemur bi sledil integracijski proces, zadnja možnost pa je preselitev v tretjo državo.
- Dekriminalizacija žrtve.
- Individualni pristop k integraciji.
- Raziskovanje in kontinuirani spremljanje problematike.
- Sodelovanje pristojnih služb in institucij.
- Vloga izobraževanja: z vidika zagotavljanja informacij o problematiki bi lahko bila tudi vloga šolskega sistema.
- Javne diskusije.
- Senzibilizacija medijev: poročanje ne sme biti senzacionalistično, temveč naj upošteva občutljivost teme poročanja.

- Potreba po informiranju migrantov o političnih in ekonomskih zadevah države, o pravnih predpisih o pravicah tujcev v procesu delovnih migracij. (Lesjak-Tušek 2005)

Prvi mednarodni korak za nadaljnjo rešitev problematike je bil storjen s sprejetjem Palermškega protokola in s skupno opredelitvijo, toda doslej še ni bilo kakšne usklajene nadaljnje globalne akcije. Dejansko so države odgovorne za zagotovitev uresničevanja svojih mednarodnih obveznosti, toda ne obstaja noben dejanski nadzorni mehanizem, poleg tega tudi kažejo pomanjkanje skrbi za trgovino z ljudmi. Rastoča širitev tega pojava ter njegove ekonomske in varnostne posledice, skupaj z grobimi kršitvami človekovih pravic, bi morali voditi do močnih in odločnih nacionalnih in mednarodnih prizadevanj.

Najpomembnejše orodje za boj proti trgovini je sprememba miselnosti, vlade morajo trgovino z ljudmi nehati dojemati kot manjšo težavo, novinarji bi morali nehati opisovati spolni posel le skozi senzacionalistično podrobnosti, prebivalstvo bi moralo nehati dojemati žrtve kot izobčenke. Če bi se miselnost spremenila, bi bile žrtve bolj samozavestne in bi obtožile prekupčevalce ter omogočile njihov kazenski pregon. Če imajo mednarodne institucije pomembno vlogo, imajo le vlade pristojnosti in sredstva, da bistveno omejijo obseg trgovine z ljudmi. (Zavratnik Zimic 2005)

Gospodarska rast v državah izvora in omogočanje ženskam in njihovim družinam alternativne možnosti za zaslužek in zaposlitev bosta odpravili njihovo potrebo po migriranju. V ciljnih državah bi morali med seboj tesneje sodelovati tudi socialni in zdravstveni inšpektorji ter s tem prispevati k prepoznavanju in pomaganju žrtvam. Države izvora pa bi morale vzpostaviti mehanizme za odkrivanje mrež, ki se ukvarjajo s prostitucijo ter se pripraviti na ponovno vključitev vračajočih se žrtev v družbo, saj je potrebno zagotoviti programe, vključno s svetovanjem, pomočjo pri nastanitvi, iskanjem zaposlitve in usposabljanjem. Pri tem pa se ne sme odprto oznanjati, da so te ženske žrtve trgovine z ljudmi in nekdanje prostitutke, da bi se tako izognili nadaljnjemu etiketiranju. Žrtve bi prav lahko vključili v informacijske programe, ki so namenjeni za svarilo drugim ženskam o nevarnosti trgovine z ženskami. (Plunet 2004, 247-74)

5. DEJAVNOSTI OZN V BOJU PROTI TRGOVINI Z LJUDMI

OZN je opredelila trgovino z ljudmi z eno od najustreznejših opredelitev, glede na to, da je to globalni pojav. Dobro je, da imamo enotno globalno in za vse sprejemljivo opredelitev, ki bi državam omogočila na enoten način zakonsko urediti to vprašanje ter načrtovati enotno in z drugimi državami primerljivo in usklajeno politiko pregona. Predvsem pa, da takšna opredelitev upošteva razsežnosti kršenja človekovih pravic in vlogo organiziranega kriminala pri širjenju trgovine z ljudmi. Kot že povedano, glavno vlogo v tem poslu, kot žrtve, igrajo predvsem ženske, ki so spravljene v suženjsko razmerje ter njihovi izkoriščevalci, trgovci z ljudmi. Tako v današnjem mednarodnem pravu najdemo za zaslužnjene ženske izraz žrtve trgovine z ljudmi, ker se želi s tem poudariti njihov položaj, zlasti to, da so jim kršene temeljne človekove pravice. (Popov 2002, 5-9) Ker Palermški protokol priznava obstoj prisilne in prostovoljne prostitucije, dovoljuje državam, da se osredotočijo samo na prisilno prostitucijo in druga kriminalna dejanja, ki vključujejo silo in ne predvideva, da bi države vse sodelujoče v odrasli prostituciji obravnavale kot sodelujoče v trgovini z ljudmi.

5. 1 PROGRAMI ZN IN AGENCIJE ZN VKLJUČENE V BOJ

Glede na to, da bi želela s svojo nalogo opredeliti trgovanje z ljudmi v kontekstu globalne organizacije ZN, se mi zdi prav, da poleg sprejetih mednarodnih dokumentov na tem področju omenim tudi delovanje samih programov in specializiranih agencij ZN pri trgovini z ljudmi. Saj ravno te v globalnem svetu vlečejo rdeče niti ter dajejo pobude in poročajo naprej samim organom OZN. Ker se zavedam, da je sistem organizacije ZN zelo kompleksen in razvejan, bom v nadaljevanju obravnavala le tiste programe oziroma agencije ZN, ki so relevantni za moje diplomsko delo.

V osnovi je družina organizacije ZN sestavljena iz organov organizacije (generalna skupščina, varnostni svet, meddržavno sodišče, sekretariat in skrbniški svet), kamor spadajo tudi skladi in programi ZN (kot so UNICEF, UNIFEM, UNODC), specializirane agencije (ILO, IMO) ter sorodne organizacije (WTO). Skladi in programi so podrejeni generalni skupščini, specializirane agencije so povezane z

ZN preko posebnih sporazumov in poročil z ECOSOC-om in/ali z generalno skupščino, sorodne organizacije naslavljajo posebna področja in imajo svoja zakonodajna telesa in proračune. (United Nation's Department of Public Information 2004: 20)

5.1.1 Urad Visokega komisarja ZN za človekove pravice (OHCHR)

Med glavne naloge Visokega komisarja OZN za človekove pravice spadajo koordinacija vseh aktivnosti v okviru OZN na področju zagotavljanja človekovih pravic, promocija univerzalnega varstva človekovih pravic, pospeševanje mednarodnega sodelovanja na tem področju, spodbujanje k univerzalni ratifikaciji in implementaciji mednarodnih standardov, kot tudi odzivanje na kršitve človekovih pravic. (Šabič in Roter 2003, 31-39)

Visoki komisar ZN za človekove pravice se zavzema za preprečevanje trgovine z ljudmi, ki ga vidi kot rastoči problem, kjer je vsako leto več kot na sto tisoče oseb, večinoma žensk in otrok, zavedenih v izkoriščevalski odnos. Te ženske so dobrina v multi milijardni (v dolarjih) transnacionalni industriji. (UNODC 2008, 44-45)

Visoki komisar ZN za človekove pravice si je postavil prioriteto OHCHR-jevemu delu, da zmanjša, zaustavi trgovino z ljudmi in da zagotovi integracijo človekovih pravic v mednarodni, regionalni in nacionalni boj zoper trgovino. Vloga OHCHR-ja ni posnemanje ciljev drugih organizacij in agencij, ampak zagotavljanje relevantnih mednarodnih standardov človekovih pravic in njihova uveljavitev. Lahko je vzor vsem ostalim, ker se nobena druga agencija ZN ne osredotoča izključno na probleme iz perspektive žrtvinih človekovih pravic.

5.1.2 Razvojni sklad za ženske ZN (UNIFEM)

UNIFEM je ustanovila GS leta 1984 z resolucijo 39/125 za zagotavljanje finančne in praktične pomoči pri inovativnih pristopih, katerih cilj je izboljšanje položaja žensk. V središče svojega delovanja umešča napredek človekovih pravic žensk. Pripomore, da se glas žensk sliši v ZN, predvsem pa, da se poudarijo kritične problematike, ter da se podpre obstoječe obljube na tem področju.

Bojevanje proti nasilju nad ženskami je ena od pglavitnih skrbi UNIFEMA. Nasilje nad ženskami je univerzalni problem in ena najbolj razširjenih kršitev človekovih pravic, saj ena od treh žensk trpi neko obliko nasilja v svojem življenju. Zato stvar

dobiva epidemične razsežnosti, pri čemer uničuje življenja, lomi skupnosti in onemogoča razvoj družbe. (UNIFEM, Violence against women 2007)

UNIFEM-ovo delovanje na področju trgovine z ljudmi postavlja v širši okvir nasilja nad ženskami, kjer se osredotoča na človekove pravice žensk in ženskega položaja moči. Med drugim tudi svetuje, vpliva in prepričuje vlade, da podprejo sprejem in implementacijo zakonov, politik in akcijskih planov. Trudi se tudi izboljšati zmožnosti povezovanja vlad in civilnih partnerjev ter krepiti zavezništva v skupnem boju proti trgovini z ljudmi. Obenem širi bazo znanja o trgovini z ljudmi preko pravnih analiz, kvalitativnih in kvantitativnih raziskav in dokumentira obljubljenе prakse. Ravno tako daje tudi iniciative za raziskave in zbiranje podatkov. Osredotoča se na analize nacionalnih zakonodaj in političnih okvirov kot tudi na vzroke in trende trgovine z ženskami, še posebno v južnoazijski regiji. (UNODC 2008,13-15)

5.1.3 Mednarodna organizacija za delo (ILO)

Združuje vlade, delodajalce in delavce iz 181 držav članic s skupnim ciljem, da podpirajo dostojno delo in delavske pravice, vključno z bojem proti prisilnemu delu, otroškemu delu in trgovini z ljudmi. Učinkovita je pri preprečevanju trgovine z ljudmi, zlasti za prisilno delo. Ima svet strokovnjakov, ki nadzoruje izpolnjevanje zahtev držav članic iz Konvencij ILO. Leta 2005 je ILO prvič ocenila, da je najmanj 12,3 milijone ljudi prisilno dela ter da je 2.4 milijona ljudi po svetu žrtev trgovine z ljudmi, med katerimi je skoraj polovica otrok, kjer ima Azija največjo in najbolj zaskrbljujočo število žrtev, kar 1.36 milijonov. (ILO, Forced labour 2007)

Od ustanovitve organizacije se njeni programi predvsem osredotočajo na dvigovanje globalne zavesti in razumevanje modernih oblik prisilnega in otroškega dela ter trgovine z ljudmi; na pomoč vladam pri razvijanju in implementacijo novih zakonov, politik in akcijskih načrtov; na razvoj in dajanje smernic pri izobraževanju o ključnih vidikih prisilnega, otroškega dela in trgovine z ljudmi; na implementacijo projektov za preprečevanje trgovine z ljudmi, kot tudi pri identificiranju in rehabilitaciji žrtev trgovine. (UNODC 2008, 11-12)

5.1.4 Mednarodna organizacija za migracije (IOM)

IOM je bila ustanovljena leta 1951, predstavlja vodilno mednarodno organizacijo na področju migracij in tesno sodeluje z vladnimi, medvladnimi in nevladnimi

partnerji, ima 120 držav članic. Njeno delovanje je predvsem podpiranje migracij ljudi za njihovo dobro. (IOM 2007)

Aktivno deluje v boju zoper trgovino z ljudmi od 1997. Njen primarni cilji so preprečevanje trgovine z ljudmi in varovanje žrtev, medtem ko jim nudi možnosti varne in trajne reintegracije in/ali vrnitve v njihovo domovino. Izvaja informacijske kampanje v državah izvora, tranzita ter ciljnih državah, podpira spoštovanje človekovi pravic migrantov, bori se proti ksenofobiji, spodbuja varne migracije kot tudi informira morebitne žrtve o taktikah rekrutiranja trgovcev z ljudmi in izobražuje splošno javnost o tej problematiki. To pa vključuje izobraževanje nevladnih organizacij in vladnih institucij, kot so policija in tožilstvo. Nudi tudi neposredno pomoč žrtvam, kar vključuje nastanitev žrtve na varno lokacijo, zdravstveno in psihično pomoč, reintegracijsko pomoč ter možnost prostovoljne vrnitve v domovino ali, v posebnih primerih celo nastanitev v kakšni tretji državi, v sodelovanju svojimi partnerji. (UNODC 2008, 7-10)

5.1.5 Organizacija ZN za izobrazbo, znanost in kulturo (UNESCO)

UNESCO je bil ustanovljen leta 1945, podpira mednarodno sodelovanje med svojimi državami članicami na področju izobrazbe, kulture, znanosti ter komunikacije. (UNESCO 2007)

Pri preprečevanju trgovine z ljudmi UNESCO vodi multidisciplinarne raziskave glede dejavnikov trgovine z ljudmi, zbira in ocenjuje uspešnost praks v boju zoper te dejavnike, z željo po njihovi inovativnosti in učinkovitem uresničevanju, razvija kulturno občutljive programe, ki vsebujejo socialno kulturno ozadje za občutljive in rizične populacije z uporabo primernih jezikov in kanalov komunikacije; informira in uči nevladne organizacije, verske voditelje in vodje raznih skupnosti, vladne uslužbenke ter določevalce politik, kako naj uporabljajo primerne mehanizme v boju proti trgovini z ljudmi v svoji skupnosti in na policy nivoju. (UNODC 2008, 31-37)

5.1.6 Urad za droge in kriminal ZN (UNODC)

Včasih imenovan Urad za nadzor nad drogami in preprečevanje kriminala, ustanovljen 1997, je bil ustanovljen za izboljšanje zmožnosti pri reševanju problematike, povezane z nadzorom nad drogami, preprečevanjem kriminala in terorizma. (United Nation's Department of Public Information 2004, 39) Tako velja

za vodilno silo v boju proti prepovedanim drogam in mednarodnemu kriminalu, s sedežem na Dunaju. Njegov delovanje je odvisno od prostovoljnih prispevkov, večinoma držav oz. vlad, saj ti predstavljajo 90% njegovega proračuna. Področja dela zajemajo:

- Raziskovanje in analitično delo, s katerim želijo povečati znanje in razumevanje problematike drog in kriminala.
- Pomoč državam pri ratifikaciji in implementaciji mednarodnih pogodb, da lahko razvijejo domačo zakonodajo glede drog, kriminala in terorizma.
- Terensko-tehnično sodelovanje za izboljšanje zmožnosti držav članic v boju proti prepovedani drogami, kriminalu in terorizmu. (UNDOC 2007)

5.1.6.1 Globalni program za boj proti trgovini z ljudmi (GPAT)

UNODC je ustanovil Globalni program za boj proti trgovini z ljudmi (GPAT) in kot varuh Palermskega protokola naslavlja problematiko trgovine z ljudmi preko GPAT. Zato GPAT nudi pomoč državam članicam pri njihovem prizadevanju v boju zoper trgovino z ljudmi, kjer poudarja predvsem vključenost organiziranih kriminalnih združb ter podpira razvijanje učinkovitih načinov za pregon storilcev. Njegovo ključno delovanje temelji na zbiranju podatkov, evalvaciji in praktičnem sodelovanju. Vzpostavljena je baza podatkov, ki vsebuje trende in poti kot tudi informacije o žrtvah in storilcih. Te lahko uporabijo raziskovalci, analitiki, nevladne organizacije (NGO), državni uradniki,... Na nacionalni ravni je cilj GPAT dvigovanje ozaveščenosti o problematiki in okrepiti institucionalno moč, dodatno izobraziti policijo, tožilstvo in sodnike, podajanje nasvetov o osnutkih zakonov in izboljšanje sedanje zakonodaje, krepiti podporo žrtev in prič. Na mednarodni ravni pa želi GPAT nuditi pomoč agencijam, institucijam in vladam pri oblikovanju učinkovitih ukrepov proti trgovini z ljudmi. (UNODC, Trafficking human beings 2007)

Kot edina struktura ZN, ki se osredotoča na element kazenskega prava, ima GPAT na voljo specializirane strokovnjake za boj proti trgovini z ljudmi. Kot že omenjeno, je delo GPAT uokvirjeno s Konvencijo o transnacionalnemu organiziranemu kriminalu in s Palermskim protokolom. (UNODC, Human trafficking 2007)

Protokol je postal primarni mednarodni pravni instrument, ki obravnava trgovino z ljudmi kot kriminalno dejanje, predvsem pa poudarja potrebo po uravnoteženju kazenskega prava in programov za zaščito in pomočjo žrtvam trgovine z ljudmi. Ta

celovit pristop ga postavlja v pravni in konceptualni okvir UNODC-ovih dejavnosti na področju trgovine z ljudmi. Na podlagi zbranih podatkov je aprila 2006 izdal poročilo Trgovina z ljudmi: globalni vzorci (Trafficking in persons: global patterns), kjer opisuje tokove trgovine, identificira glavne vzorce na nacionalni, regionalni in globalni ravni, vključno z odnosom med izvornimi, tranzitnimi in ciljnimi državami, regijami. (UNODC 2008, 3-6)

5.1.6.2 Globalna iniciativa ZN v boju proti trgovini z ljudmi (UN.GIFT)

Najnovejši program na področju trgovine z ljudmi ustanovljen znotraj sistema OZN, je začel delovati marca 2007, ko je UNODC uradno ustanovil Globalno iniciativo ZN v boju proti trgovini z ljudmi (UN.GIFT), ki naj bi poglobila razumevanje nacionalnih odzivov na trgovino z ljudmi (UNODC 2008, 3-6). UN.GIFT-ov cilj je mobilizirati državne in nedržavne akterje za končanje trgovine z ljudmi, in sicer z zmanjšanjem ogroženosti potencialnih žrtev in z zmanjšanjem povpraševanja po izkoriščanju vseh oblik, pri čemer skušajo zagotoviti primerno zaščito in podporo vsem žrtvam trgovine ter podporo učinkovitim organom pregona, medtem pa se spoštujejo osnovne človekove pravice. Program nudi okvir za delovanje vlad, akademikov, zasebnega sektorja podjetij, civilne družbe in medijev, tako da se lahko podpirajo med seboj pri delu in partnerstvu ter da ustvarjajo učinkovita orodja za boj proti trgovini z ljudmi. Globalna iniciativa je osnovana po preprostem principu, in sicer trgovina z ljudmi predstavlja kriminalno dejanje takšnih razsežnosti in nasilja, da ne more biti uspešno rešena samo s pomočjo ene države. Ta globalni problem zahteva globalno in heterogeno strategijo, ki bo gradila na nacionalnemu trdemu delu po svetu. S spodbujanjem in pomočjo pri sodelovanju in koordiniranju UN.GIFT želi ustvariti sodelovanje med aktivnostmi agencij ZN, mednarodnimi organizacijami in drugimi akterji v boju zoper trgovino, da bi razvili najbolj učinkovita in uspešna orodja ter prakse za ta globalni boj. (UNIGIFT 2008)

Strategija UN.GIFT ima tri cilje:

- Širiti in dvigniti zavest o problematiki. Ozaveščati predvsem z globalnim zavedanjem o problematiki in opozarjanjem nanjo, saj stopnja vedenja ostaja zelo nizka in to povečuje ranljivost potencialnih žrtev. UN.GIFT presega osnovne kampanje ozaveščenosti, zagovarja inovativni pristop krepite partnerstva in povečevanja vloge civilne družbe ter privatnega sektorja.

- Širiti bazo znanja, dejstev in statističnih podatkov o tej globalni trgovini. Največji izziv UN.GIFT je ustvariti razširjeno bazo znanja, saj so mnoge vlade, organizacije in posamezniki po svetu predani boju proti trgovini, ampak pomanjkanje podatkov onemogoča njihov uspeh. Zbiranje relevantnih in uporabnih podatkov je zaradi nelegalnosti pojava oteženo.
- Zagotavljati tehnično pomoč. Države potrebujejo v boju proti trgovini z ljudmi več moči, zmožnosti za širjenje podatkovne baze, za ustvarjanje in razvijanje praktičnih orodij za preprečevanje trgovine z ljudmi, za zaščito žrtev ter ne nazadnje za pregon storilcev. To so priročniki, vodniki za pravne službe, sodnike, tožilce in podporne skupine za žrtve. Poleg tega pa tudi tehnična pomoč za zakonodajalce, ki naj podpirajo nacionalne programe in ozaveščajo ljudi. (UNIGIFT 2008)

Če povzamem delo prej omenjenih agencij, uradov, programov ZN, na področju trgovine z ljudmi, so ti dobro organizirani, predvsem z vidika dvigovanja globalne zavesti, izboljševanja implementacije, zbiranje podatkov, izvajanja kampanj, ravno tako so v pomoč državam pri razvijanju in implementaciji novih zakonov, politik in akcijskih načrtov, kot tudi pri razvijanju in dajanju smernic. Kar kaže na to, da celoten sistem OZN deluje v podporo in za uresničevanje Palermskega protokola. Njihov delo se mi zdi zelo plemenito, ampak navkljub njihovem delovanju na mnogih področjih problematike poteka »celjenje« prepočasi, oz. včasih se mi zdi, da skoraj neučinkovito. Predstavljenega je preveč teoretiziranja in premalo dela na terenu. Organizirajo veliko konferenc, okroglih miz, izobraževanj, njihovi strokovnjaki spremljajo problematiko in o njej poročajo, vendar jim manjka prave akcije ter mogoče tudi naslavlajo problematiko dokaj enosmerno. OZN in države bi morale tako naslavljeti spolno diskriminacijo ter izboljšati stanje s primernimi ukrepi predvsem vzroke, torej izboljšati socialno-ekonomske, politične in pravne razmere, ki bi bile bolj prijazne do žensk, saj so ravno te v večini primerov žrtve trgovine z ljudmi.

6. SVET EVROPE (SE) IN TRGOVINA Z LJUDMI, REGIONALNI OKVIR

6.1 NASTANEK SE

SE mednarodno pravno gledano je klasična mednarodna vladna organizacija, ki ji tudi lahko rečemo meddržavna organizacija, saj jo sestavljajo suverene države ter kot večina mednarodnih organizacij ima tudi ta svoje posebnosti. Organizacija je po ozemeljski opredelitvi regionalnega značaja, saj že po nazivu pokriva omejeno geografsko področje. Če pa iščemo izvor njenega nastanka, ga moramo iskati v razpravah o mednarodnih regionalnih organizacijah, ki je potekala ob ustanavljanju univerzalne mednarodne organizacije OZN ter ravno tako v specifičnem dogajanju na evropskih tleh po 2. svetovni vojni. Zaradi te zmesi dogodkov njeno področje delovanja ne zajema vprašanj obrambe ali varnosti, saj je obveljala večja želja po gospodarskem razvoju in strah pred prevlado komunizma po sovjetskem vzoru, kar je povzročilo tesnejše povezovanje zahodnoevropskih držav. A kljub temu se je nadaljevala zamisel o nujnosti tesnejše povezave evropskih držav iz varnostnih in gospodarskih razlogov. Tako je nastal kompromis med kooperacijskimi in integracijskimi težnjami, ki je pomenil nastanek mednarodne organizacije SE leta 1949, z mednarodno pogodbo Statut Sveta Evrope, v Londonu. (Bučar 1989, 83-91)

Maja leta 1949 je SE ustanovilo 10 držav: Belgija, Danska, Francija, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Švedska, Združeno kraljestvo, danes pa ima organizacija kar 47 držav članic (januar 2008). (COE Države članice 2008)

SE je tako postala najširša zahodnoevropska medvladna organizacija tako po številu članstva kot po obravnavanih tematikah. Od ekskluzivnega povezovanja skupine držav čedalje bolj teži k večjemu odpiranju in sodelovanju s širokim krogom držav v Evropi in izven nje kot tudi z deželami v razvoju. (Bučar, 1989:83-91) Članica SE lahko postane vsaka evropska država pod pogojem, da sprejema načelo vladavine prava, jamči človekove pravice in temeljne svoboščine vsakomur, ki je pod njeno oblastjo. (COE, Na kratko 2008)

Za krepitev evropske trdnosti, še zlasti po padcu komunističnih režimov, je SE dobil nov politični zagon na najvišji ravni na srečanjih voditeljev držav in vlad. Nadaljnji napredek pri graditvi Evrope brez meja je še naprej temeljil na skupnih

vrednotah, ki so zapisane tudi v statutu SE: demokracija, človekove pravice in vladavina prava. Izraža svojo zavezo, da bi spodbujali sodelovanje med SE in OZN ter v Evropi dosegali razvojne cilje tisočletja (t.i. millenium goals). (COE, Varšavska deklaracija 2008)

Svoje cilje organizacija uresničuje preko dveh formalnih organov, in sicer Odbora ministrov SE, Parlamentarna skupščina SE, katerima je v pomoč tudi Generalni sekretariat SE, kot tudi Kongres lokalnih in regionalnih oblasti ter Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu in Komisar za človekove pravice. Osnovni cilj SE pa ostaja večja usklajenost politik članic pri zagotavljanju idej in načel pri pospeševanju njihovega gospodarskega in socialnega razvoja. (Bučar 1989, 83-91)

6.2 DEJAVNOSTI SE V BOJU S TROGINO Z LJUDMI

Že od poznih osemdesetih let prejšnjega stoletja se SE aktivno vključuje v boj proti trgovini z ljudmi. Trgovina z ljudmi zadeva vrsto vprašanj, s katerimi se organizacija ukvarja, kot so spolno izkoriščanje žensk in otrok, varstvo žensk pred nasiljem, organiziran kriminal in migracija. SE je na tem področju sprejel različne pobude: med drugim je oblikoval ustrezne pravne dokumente, zasnoval strategije, kampanje, vodil raziskave, se vključeval v pravno in strokovno sodelovanje ter izvajal nadzor. SE je ocenil, da je potrebno zasnovati pravno zavezujoč dokument, ki bo presegel priporočila in posebne ukrepe, nakar je Odbor ministrov sprejel Konvencijo SE o ukrepanju proti trgovini z ljudmi. Konvencija je bila podpisana 16. maja 2005 v Varšavi, na tretjem vrhunskem zasedanju predsednic in predsednikov držav in vlad držav članic SE. (COE, Trgovina z ljudmi 2008; COE, Treaties 2008; COE, Convention 2008)

Odpiranje Evrope po padcu komunizma je ustvarilo trg, ki je pripeljal trgovce z ljudmi kot tudi njihove tihotapce ter skupaj z njimi še ogromno število posameznikov, ki so se želeli preseliti, premakniti v boljše življenje. Tako so Evropske države med prvimi prepoznale, da se grožnja, ki jo predstavljajo ti trgovci z ljudmi, kaže predvsem v kršenju človekovih pravic in reda v družbi. (COE, Trgovina z ljudmi 2008)

Poglavitna skrb SE je zagotavljanje in varovanje človekovih pravic vsem državljanom in državljanom, ne glede na spol, raso, poreklo, barvo kože ali veroizpoved. Te temeljne vrednote spodkopava trgovina z ljudmi in zato se je SE zavezal, da se bo boril proti njej. Ker ima trgovina z ljudmi veliko oblik, saj sega na različna področja in vpliva na številne družbene sloje, morajo biti dejavnosti boja proti njej dobro usklajene, da bi bile učinkovite. Zato je treba v vsaki državi sprejeti ukrepe za vzpostavitev ali krepitev usklajenega sodelovanja med različnimi organi, odgovornimi za preprečevanje trgovine z ljudmi. Kot vseevropska organizacija je pravo mesto za boj proti vsem oblikam trgovine z ljudmi in za varstvo njenih žrtev. V evropskem prostoru problem trgovine povezujemo predvsem z gospodarskimi in političnimi spremembami v srednjih in vzhodnoevropskih državah ter z brezperspektivnostjo ekonomij v državah razvoja in nastajajočimi kriznimi žarišči v različnih predelih sveta. V postkomunističnih državah je prehod na tržno gospodarstvo v devetdesetih letih prejšnjega stoletja presenetljivo zmanjšal možnosti za pridobitev plačanega dela, celo za dobro izobražene ženske. Hkrati tem državam ne uspe zagotavljati finančne stabilnosti in socialnih dodatkov, zlorabe in družbena diskriminacija pa ženske še dodatno potisne na rob, zato so številne prisiljene iskati delo in skušati začeti znova na tujem. Zato so postale še dovzetnejše za lažne obljube o boljšem in bogatem življenju na Zahodu. Ženske, ki postanejo žrtve trgovine z ljudmi, se same odločijo za nelegalno migracijo, a v nobenem primeru ne soglašajo s kasnejšim prisilnim izkoriščanjem. Protiukrepi bi morali biti zasnovani tako, da ščitijo žrtve trgovine in da kaznujejo storilce. Po drugi strani bi morali ščititi tudi državo in biti usmerjeni v boj tudi proti tihotapcem in tujcem, ki pridejo v državo nelegalno. Skratka, trgovina z ljudmi se lahko nanaša tako na legalne kot tudi na ilegalne migrante, na ljudi, ki migrirajo tako znotraj meja lastne države, kot tiste, ki prečkajo državne meje, in migrante, ki so bili zapeljani (ali pa tudi ne) glede same končne destinacije njihovega potovanja. Ključno je to, da je prisoten element (spolnega) izkoriščanja. (Plunet 2004, 247-274) (Jordan 2003) Pri čemer si vsi brezupno prizadevajo za skromno preživetje, a njihovo življenje uničujeta izkoriščanje in pohlep.

SE je več kot primerno mesto za boj proti trgovini z ljudmi, saj omogoča vsem trem skupinam držav (izvornim, tranzitnim in ciljnim), da se dogovorijo o skupni, za vse zavezujoči politiki. Druga veljavna mednarodna besedila žal niso dovolj zavezujoča ali pa upoštevajo samo »en vidik« problema. Tako je nastal na

evropskih tleh do sedaj najpomembnejši dokument na tem področju, in sicer Konvencije SE o ukrepanju proti trgovini z ljudmi, 2005.

Pomen Konvencije SE o ukrepanju proti trgovini z ljudmi je v tem, da je potrdila, da je trgovina z ljudmi kršenje človekovih pravic, človekovega dostojanstva in integritete, zato je potrebna večja zaščita vseh njenih žrtev. Besedilo Konvencije SE vključuje tudi vse oblike trgovine in vzpostavlja mehanizem spremljanja, da bi tako državam zagotovila učinkovito izvajanje njenih določb. Konvencija je celovita pogodba, katere cilji so preprečevati trgovino z ljudmi, varovati človekove pravice žrtev trgovine in preganjati trgovce. Nanaša na vse oblike trgovine z ljudmi, bodisi nacionalne bodisi nadnacionalne, povezane z organiziranim kriminalom ali ne; na vse žrtve ženske, moške ali otroke; vse oblike izkoriščanja spolno izkoriščanje, prisilno delo ali storitve, suženjstvo ali podobna stanja, služabništvo in odvzem organov. Predstavlja praktično orodje mednarodnega sodelovanja, ki ima namen zaščititi žrtve trgovanja in spoštovati človekove pravice. Tako vzpostavlja ustrezno ravnovesje med zaščito človekovih pravic in pregonom trgovcev. To je zelo pomemben korak v boju proti trgovini na evropskih tleh, ki omogoča njeno preprečevanje, učinkovit pregon storilcev in varstvo človekovih pravic žrtev. Prej omenjeni dokument gradi na dosežkih OZN na tem področju, upoštevajoč evropski kontekst. Med državami članicami SE so države, iz katerih žrtve prihajajo, države preko katerih trgovanje poteka in države, ki so končni cilj trgovine z ljudmi, zato je SE tista organizacija, ki zagotavlja, da njegove članice sprejmejo ukrepe za boj proti trgovini z ljudmi ter posebno pozornost namenjajo varovanju pravic žrtev trgovanja. (COE, Trgovina z ljudmi 2008)

Kot sem že omenila, je SE najpomembnejša Evropska institucija za varovanje človekovih pravic, saj ima od leta 1990 vodilno vlogo pri regionalnem razvoju politik na področju trgovine z ljudmi. Novo poglavje SE pri podpiranju in na policy področju trgovine z ljudmi je prišlo s pridobitvijo dveh pravnih instrumentov Odbora ministrov. Prvi je bil sprejet maja 2000 kot Priporočilo št. R(2000) 11 ministrskega sveta o ukrepih proti trgovini z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja, naslednje leto pa mu je sledilo Priporočilo št. R(2001) 16 o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem. Skupaj tvorita celostno strategijo boja proti trgovini z ljudmi, ki se je osredotočila na uskladitev definicij, raziskav, ukrepov sodstva, pomoči žrtvam in na mednarodno sodelovanje. To je privedlo do predloga o konvenciji, ki je nastal 2002 po priporočilu Parlamentarne skupščine SE. Na srečanju, ki sta ga

organizirala OHCHR in SE med sejo Komisije za človekove pravice ZN, je Visoki komisar za človekove pravice ZN priporočil SE, naj premisli o smotrnosti uporabe nove konvencije, da ne bi ta zašla iz smernic že uveljavljenega Palermskega protokola. Tako je Parlamentarna skupščina SE razvila veliko bolj podroben predlog za to področje in novonastali dokument je resnično dopolnil vrednost že obstoječih mednarodnih instrumentov oz. pogodb. Sledilo je še zadnje Priporočilo št. 1610 (2003) del 3(ii), ki je vsebovalo natančna navodila, osredotočena na kriminalizacijo, usklajevanje kazni in na zagotovitev učinkovitega pregona storilcev. Z novo konvencijo si SE ni želel tekrovati z drugimi sprejetimi dokumenti na globalni in regionalni ravni, ampak samo izboljšati in razviti boljši dokument, ki bi bil izhodišče in imel poudarek na varovanju človekovih pravic žrtev trgovine. (Gallagher 2006, 163-89)

Proces sprejemanja konvencije SE se je začel aprila 2003 z Odborom ministrov, oziroma njegovim ad hoc Odborom za boj proti trgovini z ljudmi (CAHTEH). Ustanovljen je bil ravno zato, da pripravi Evropsko konvencijo o preprečevanju trgovine z ljudmi. Ta je svojo končno verzijo osnutka konvencije podal naprej Odboru ministrov, ta pa je zaprosil Parlamentarno skupščino za mnenje; ko je ta 2005 podala mnenje CAHTEH-u, je sledilo njegovo zadnje zasedanje. Tako je bila Konvencija SE o ukrepanju proti trgovini z ljudmi uradno sprejeta na 925. zasedanju Odbora ministrov, maja 2005. (Gallagher 2006, 163-89)

7. MEDNARODNI DOKUMENTI OZN NA PODROČJU TRGOVINE Z LJUDMI IN NJIHOVO URESNIČEVANJE NA REGIONALNI, EVROPSKI RAVNI

Trgovina z ljudmi je velikokrat označena kot popolni zločin, vendar je le malo držav ušlo učinkom tega rastočega, sofisticiranega in brutalnega fenomena. Ravno ti razlogi so trgovino z ljudmi premaknili z obrobja k središču mednarodnih političnih diskusij. Tako je ta problematika postala široko priznana in poznana tudi vladam. Spoznale so, da je glavni dohodek transnacionalnemu organiziranemu kriminalu, ki predstavlja vir politične, družbene in gospodarske negotovosti. Samo nekaj let nazaj je mednarodni pravni okvir sestavljala le ena, že dolgo pozabljena pogodba Konvencije ZN o odpravi trgovanja z ljudmi in izkoriščanja prostitucije drugih, iz leta 1949, in nekaj nejasnih določb o človekovih pravicah v nekaterih pogodbah.

Danes je trgovina z ljudmi predmet številnih mednarodnih pravnih pravil in nacionalnih zakonov ter množice »mehkih« standardov, od političnih direktiv do regionalnih obvez. Mednarodna skupnost je potrebovala za pogajanja in oblikovanje globalnega sporazuma (Palermški protokol) na področju trgovine z ljudmi vrsto desetletij in za tem samo tri leta, da je pogodba pridobila dovolj ratifikacij, da je lahko stopila v veljavo. Tako lahko ugotovim, da se Konvencije SE o ukrepanju proti trgovini z ljudmi ni razvila v mednarodni praznini.

Zanima me primerjava med globalno in regionalno mednarodno organizacijo na področju trgovine z ljudmi, torej med OZN in SE, saj bom le tako videla najbolj jasne razlike v njuni učinkovitosti v boju zoper trgovino z ljudmi. Zato bom primerjala njuna ključna dokumenta na tem področju, torej Palermški protokol in Konvencijo SE. Pri tem me predvsem zanimajo šibkosti oziroma izboljšave omenjenih dokumentov ter v kolikšni meri je dokument SE na regionalni ravni, usklajeni z dokumentom, sprejetim v OZN na globalni ravni in obratno.

7.1 PRIMERJAVA PALERMSKEGA PROTOKOLA ZN S KONVENCIJO SE O UKREPANJU PROTI TRGOVINI Z LJUDMI

Trgovina z ljudmi kot svetovni pojav lahko poteka na nacionalni ali nadnacionalni ravni. Pogosto je povezana z organiziranim kriminalom, za katerega predstavlja eno najbolj donosnih dejavnosti. Čedalje bolj velja, da se je proti njej potrebno boriti enako odločno kot proti drogam in pranju denarja, vendar se tega nekateri še danes ne zavedajo. Predvsem pa pomeni grobo kršenje človekovih pravic za žrtve trgovine z ljudmi.

Danes ima trgovina z ljudmi že take razsežnosti, da nobena država ni več varna pred njo, poleg tega so številke, ki so na voljo, zgolj vrh ledene gore, saj trgovina z ljudmi poteka na skrivaj in v številnih državah se še vedno ne šteje kot kaznivo dejanje. K prikritosti še dodatno prispeva dejstvo, da žrtve o svojih izkušnjah le stežka spregovorijo ter da so večinoma prodane v države, kjer je prostitucija legalna, kot so Avstrija, Italija, Nemčija in Nizozemska. Ko enkrat žrtve vstopijo v schengensko območje, prost pretok oseb prekupčevalcem omogoča, da jih vozijo v druge države in tako svoje stranke zadovoljujejo z novimi prostitutkami, organom pregona pa še dodatno otežijo delo. (Plunet 2004, 247-74)

Prva in najpomembnejša mednarodna pogodba o trgovini z ljudmi, Palermski protokol, je dokument, ki je prvič jasno definiral ta fenomen in ki tudi določa minimalne obveznosti za države podpisnice protokola. Trenutno velja za edini in najpomembnejši globalni mednarodno-pravni instrument na področju trgovine z ljudmi. Njegovo definicija je sedaj široko sprejeta med državami, medvladnimi organizacijami in nevladnimi organizacijami. Namen protokola je zelo jasen: preprečiti, zatirati trgovino z ljudmi, zaščititi in pomagati žrtvam trgovine ter pospešiti sodelovanje med državami pogodbenicami. Po sami tematiki protokol neposredno zadeva kazensko pravo, a obvezujoče so le nekatere zahteve, ki zadevajo kriminalizacijo, preprečevanje, preiskovanje in pregon, sodelovanje med nacionalno zakonodajo in obmejno kontrolo. (Gallagher 2006, 163-89)

Če primerjam sprejemanje Palermskega protokola s sprejemanjem Konvencije SE o ukrepanju proti trgovini z ljudmi in če odmislim vse institucionalne in proceduralne razlike, je Konvencija SE nastajala v bolj zaprtem krogu, z večjim notranjim nadzorom, kot je bilo okolje, kjer je nastajal Protokol. Zasedanja

CAHTEH so bila zaprta in celo, ko se je oblikoval osnutek Konvencije SE, ni bil dostopen javnosti. To se je spremenilo po pritisku nevladnih organizacij, predvsem Amnesty International in Anit-Slavery International. Konvencija SE tako deluje kot dodatek k Palermem protokolu. Preambula Konvencije SE se točno nanaša na potrebo po izboljšanju zaščite žrtve, ki je omenjena tudi v Protokolu. Zelo je poudarjeno zagotavljanje enakosti spolov pri preprečevanju trgovine in zaščite žrtve.

Definiciji trgovine z ljudmi sta v obeh dokumentih zelo podobni, zato je ne bi še enkrat podrobno omenjala, vendar Konvencija SE vseeno doda novost, in sicer poda definicijo, kdo so žrtve trgovine z ljudmi. Njena definicija je sledeča:

- »žrtev pomeni vsako fizično osebo, ki je vpletena v trgovino z ljudmi, kot je opredeljena v Konvenciji SE«. (COE , Konvencije 2008)

V povezavi z žrtvami Palermi protokol vsebuje nekaj pomembnih pogojev, ampak zelo malo v smeri pravnih obveznosti za podpisnice.

Po petih letih je Protokol postal osnovna norma za države v boju s kriminalom in kršenjem človekovih pravic. Večina nacionalnih zakonodaj je vzela Protokol kot svojo začetno točko in kot okvir priporočil, ravno tako so ga posledično uporabile druge mednarodne in regionalne organizacije, vključno z ES. Vendar Protokol se že kaže kot malce zastarel, na primer nepripravljenost prepoznati povezavo med pregonom storilcev in zaščito žrtev, kar se sedaj zdi dokaj nerazumno. Drug problem pa se kaže pri sami identifikaciji žrtve, saj je protokol nima, oziroma identifikacija žrtev predstavlja njegovo veliko šibkost. (Gallagher 2006, 163-189)

Šibki točki Palermkega protokola, pomoč in zaščita žrtvam, sta v Protokolu podane kot možnost, zato so se nevladne organizacije zelo trudile izboljšati te določbe, da bi postale temeljna obveznost, kar jim je pri Konvenciji SE tudi še kar dobro uspelo.

V točki pomoči in zaščite žrtev je verjetno najpomembnejše sama identifikacija žrtve, ki je protokol sploh nima, saj je potrebno žrtve prepoznati kot žrtve in se tako izogniti, da bi jih policija in organi oblasti obravnavali kot nezakonite priseljence ali kriminalce. Ravno pravilna identifikacija žrtve bistvena za njeno zaščito in pomoč. Nepravilna identifikacija žrtve vodi v zanikanje njenih človekovih pravic kot tudi k problemom v kazenskem postopku. Pomembno je tudi, da med postopkom identifikacije taka oseba ne sme biti odstranjena z območja države. Pri tem sta

varstvo zasebnosti in osebnih podatkov žrtve bistvena tako za zaščito žrtev pred trgovci z ljudmi, kot tudi za ohranitev njihove možnosti za ponovno vključitev v družbo. Zato jim je potrebno zagotoviti pomoč pri telesnem in psihološkem okrevanju ter podporo pri njihovem ponovnem vključevanju v družbo. Zdravstvena oskrba, svetovanje in obveščanje ter primerna nastanitev so le nekateri ukrepi, ki jih je treba zagotoviti. Verjetno bi žrtve morale prejeti tudi odškodnino za škodo, ki so jo utrpeli. (Gallagher 2006, 163-189)

S Konvencijo SE so žrtve dobile zagotovitev do najmanj 30-dnevnega varnega okrevanja in s tem nastanitve v državi, v kateri se nahajajo, predvsem da si opomorejo in se znebijo vpliva trgovcev ter premislijo, ali bodo sodelovale s pristojnimi organi. Lahko dobijo tudi začasno dovoljenje za bivanje z možnostjo podaljšanja, če je to potrebno zaradi njihovega osebnega stanja, ali če morajo ostati v državi zaradi sodelovanja pri preiskavi ali v kazenskem postopku. Država, katere državljanica je žrtev ali v kateri je imela pravico do stalnega bivanja, mora sprejeti vrnitev take osebe in pri tem ustrezno upoštevati njene pravice, varnost in dostojanstvo. Kadar ena država vrne tako osebo drugi državi, mora pri tem upoštevati njene pravice, varnost in dostojanstvo. Za preprečevanje ponovne vrnitve teh oseb med žrtve trgovine z ljudmi naj bi pri programih vračanja v domovino sodelovale nevladne organizacije. Države podpisnice pogodbe se tako obvežejo, da bodo varovale zasebno življenje in identiteto žrtve kot tudi sprejele takšne zakonodajne in druge ukrepe, ki so potrebni za pomoč žrtvam pri njihovem fizičnem, psihološkem in socialnem okrevanju. (COE, Konvencije 2008)

Palermški protokol ZN sicer vključuje pomoč žrtvam trgovine z ljudmi in njihovo zaščito, vendar so določbe podane bolj kot neke smernice, ki naj bi se jih države držale.

Oba dokumenta sta si podobna, kar se tiče samega mednarodnega sodelovanja, a Konvencija SE določa področja, ki jih Protokol ne. To je opazno že v prvi točki preambule, kjer Konvencija SE zagotavlja enakost spolov, Palermški protokol pa se osredotoča le na ženske in otroke. Konvenciji SE ni dovolj, da se zavzema le za zaščito in pomoč žrtvam, ampak oblikuje okvir za pomoč in zaščito žrtev in prič, kar je novost in velika pridobitev. Poleg tega istočasno zagotavlja učinkovite preiskave in pregon, kar Protokol niti ne omenja, vsaj ne pri njegovem namenu. Pristop Konvencije SE kot dokumenta človekovih pravic je že potrjen v njeni preambuli, kjer pomeni trgovina z ljudmi kršitev človekovih pravic in kaznivo

dejanje kršitve dostojanstva in integritete osebe ter priznava, da za žrtve posledično lahko pomeni suženjstvo. (COE, Konvencije 2008)

Pri primerjavi tako imenovanih namenov v pogodbah, Palermškega Protokola in Konvencije SE, lahko vidimo veliko podobnosti, a vseeno prihaja do nekaterih razhajanj, saj je namen Protokola ohlapnejši in manj natančno opredeljen. Razlike so predvsem v tem, da se Konvencija SE bori proti trgovini z ljudmi in obenem upošteva tudi enakost spolov, medtem ko Protokol namenja posebno pozornost predvsem ženskam in otrokom; velika razlika je tudi, ker Konvencija SE v sklopu varovanja žrtve predvideva oblikovanje celostnega okvira za pomoč žrtvam in pričam ter zagotavlja učinkovite preiskave in pregon; največja novost pa je gotovo učinkovito izvajanje določb Konvencije SE, zato Konvencija ustanavlja poseben mehanizem za spremljanje.

Palermski protokol ZN je postavil temelj za mednarodno ukrepanje proti trgovini z ljudmi, Konvencija SE, izhodišče katere je Palermski protokol in drugi mednarodni pravni dokumenti s področja boja proti trgovini z ljudmi, pa si prizadeva okrepiti varstvo, ki ga zagotavljajo ti dokumenti, in zvišati v njih določene standarde.

Kot vemo, se učinkovitost meddržavnih pogodb meri po učinkovitosti njihovih mehanizmov spremljanja. Zato lahko veliko razliko opazimo pri zadnji točki, ker Konvencija SE ustanovi poseben mehanizem za spremljanje izvajanja svojih določb, kar je velik in pozitiven korak naprej v primerjavi s Protokolom. (COE, Konvencije 2008) Sistem spremljanja, ki je vzpostavljen s Konvencijo SE in je nedvomno ena njenih glavnih prednosti, sestavljata dva stebra:

- GRETA – je skupina neodvisnih strokovnjakov za ukrepanje proti trgovini z ljudmi, ki bodo spremljali izvajanje Konvencije. Njihova naloga je priprava poročil, v katerih bodo ocenjevali ukrepe posameznih držav. Države, ki ne bodo v celoti upoštevale ukrepov, zapisanih v Konvenciji, bodo pozvane, naj okrepijo svoja prizadevanja. GRETA predstavlja strokovno telo. (COE, Trgovina z ljudmi 2008)
- Odbor pogodbenic – sestavljen je iz predstavnikov držav, za katere Konvencija že velja. Na podlagi poročil in sklepnih ugotovitev skupine GRETA lahko sprejme priporočila, naslovljena na posamezno državo. (COE, Trgovina z ljudmi 2008) Predstavlja politično usmerjeno telo, ki daje politično težo odločitvam, ki so sprejete v GRETA, vendar pa se Odbor ne more vmešavati v delo strokovnega telesa oziroma v njegova poročila,

lahko pa predlaga pogodbenicam določene ukrepe za implementacijo GRETA zaključkov.

Če sistem spremljanja, vzpostavljen s Konvencijo SE, primerjamo s Palermkim protokolom ZN, ugotovimo, da Protokol nima formalnih določil o poročanju same implementacije in nima mehanizmov za ustanovitev nadzornih teles za nadzor te implementacije. Edino relevantno telo je Forum pogodbenic, ustanovljen s Konvencijo ZN proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu, ki naj bi spodbujal in pregledoval izvajanje ter na splošno izpopolnjeval zmožnosti pogodbenic Konvencije ZN v boju z organiziranim kriminalom. Na izrednem zasedanju Foruma pogodbenic Konvencije ZN, julija 2004, so se te odločile, da razširijo svoj nadzor, izmenjavo informacij, sodelovanje in druge dejavnosti tudi na Palermki protokol. Forum pogodbenic je sedaj pooblaščen, da zaprosi in prejme informacije o implementaciji pogodbenic Protokola ter da poda priporočila za izboljšanje njegovega izvajanja. (Gallagher 2006, 163-89)

Končno, Konvencija SE poudarja, kako pomembno je, da se ne kriminalizira žrtve trgovine in predvidi možnost, da se jim ne naloži kazni za njihovo vpletenost v nelegalne dejavnosti, če so bile vanje prisiljene. V skladu s Konvencijo SE se trgovina z ljudmi šteje za kaznivo dejanje. Zato bodo trgovci in njihovi pomagači kazensko preganjani. Predvideva tudi možnost, da so kot storilci kaznivega dejanja obravnavani tudi vsi tisti, ki uporabljajo storitve žrtv trgovine z ljudmi. (Gallagher 2006, 163-89) Pravna in kompenzacijska sredstva predstavljajo velik napredek v primerjavi s tem, kar je na voljo žrtvam trgovine po Palermkem protokolu. Uskladitev kazenskega zakonika nacionalnih zakonodaj podpisnic Konvencije SE zagotavlja maksimalno uskladitev zakonodaje držav EU na področju trgovine z ljudmi. Saj to pomeni skupno definicijo, podobne zakone in podobne pristope ter ravno tako spodbujanje izmenjave informacij in krepitev kredibilnosti podatkov.

Tako je Konvencija SE veliko bolj natančna kot Protokol, tudi ko pridemo do kazni, saj so vsa kršenja, ki so kot taka zapisani v Konvenciji SE, kazniva ter zahtevajo učinkovite, sorazmerne in odvračilne sankcije. Zanimivo se mi zdi tudi priporočilo, da naj bi vsaka pogodbenica razmislila o možnosti sprejetja takšne zakonodaje in drugih ukrepov, ki bi omogočali, da se tudi uporaba storitev žrtve opredeli kot kaznivo dejanje. To pride prav takrat, ko organi pregona težko dokažejo, ali ne

morejo drugače dokazati trgovine z ljudmi, ali v primeru, ko nekdo vede uporablja storitve žrtve trgovine. Vsekakor pa je sama implementacija tega dela nedvomno zelo težko dokazljiva v praksi. Žrtvam pa je omogočeno, da lahko vložijo tožbo izven države, v kateri je bilo storjeno kaznivo dejanje, recimo, ko se vrnejo domov.

Največje razlike, kot jih je opredelila Maud de Boer-Buquicchio, podsekretarka SE (2008), med Palermkim protokolom in Konvencijo SE so:

- Konvencija SE ima pristop, temelječ na človekovih pravicah, ki zahteva od držav pogodbenic pozitivne obveznosti za preprečitev trgovine in zaščito žrtev.
- Konvencija obsega širši okvir kot le to, da je transnacionalna ter da je povezana z organiziranim kriminalom.
- Vsebuje tudi definicijo žrtve.
- Konvencija vsebuje obvezujoče zahteve za nudenje podpore, zaščite žrtvi, medtem ko Palermki protokol le predlaga, naj države pogodbenice premislijo o implementaciji ukrepov za nudenje fizične, psihične in socialne pomoči žrtvam trgovine.
- Konvencija dopušča možnost, da se žrtvam oprostí vpletenost v nelegalne dejavnosti.
- Po Konvenciji SE so žrtve upravičene do 30-dnevnega okrevanja in pogodbenice jim ga morajo nuditi.
- Kirminlaizacija uporabnikov storitev žrtev trgovine, saj velja prepričanje, če zaustavimo povpraševanje, se bo tudi ponudba.
- Obstoj nadzornega mehanizma.

(de Boer-Buquicchio 2008)

*»Our problems are man-made,
therefore they may be solved by man.
No problem of human destiny is
beyond human beings.«
(John F. Kennedy, 1961-1963)*

8. ZAKLJUČEK

Trgovanje z ženskami je povečini analizirano v kontekstu problematike organiziranega kriminala in nadzora migracij. Tudi države večinoma zaznavajo problematiko kot grožnjo njihovi varnosti in ne kot grobo kršenje človekovih pravic žrtve.

Revščina, spolna diskriminacija ter zgodovina spolnega in fizičnega nasilja so vsi faktorji, ki lahko naredijo ženske ranljive za trgovce z ljudmi, kajti ko so te enkrat ujete v začaran krog pridržanja in izkoriščanja, zelo težko najdejo izhod iz situacije. Ne glede na način in pot vstopa je večina žensk prodanih in uporabljenih ravno za spolno izkoriščanje, kjer trpijo hude kršitve človekovih pravic. Zato je potrebno obravnavati to področje predvsem s tega vidika.

Prizadevanja za obravnavo v okviru človekovih pravic, skupaj s prepoznavanjem spolne specifičnosti trgovanja, omogočajo večjo skrb za varovanje ranljivih posameznikov in posameznic. Pridobljeni podatki, pa tudi nekonsistentnosti v terminologiji, nakazujejo potrebo po vidnejših politikah na tem področju, ki bi prispevale k dekriminalizaciji žrtev. (Pajnik 2005, 113-135) Zaradi mednarodnih razsežnosti bi morale države okrepiti medsebojno sodelovanje, in sicer znotraj že obstoječih organizacij, OZN in SE, z izvornimi, tranzitnimi in ciljnimi državami ter z nevladnimi organizacijami kot tudi izboljšati medinstitucionalno sodelovanje.

Ker me je zanimalo predvsem delovanje globalne mednarodne organizacije OZN in regionalne mednarodne organizacije SE na področju trgovine z ljudmi, sem seveda preiskovala njuno preprečevanje na tem področju, predvsem dokumente, ki so bili sprejeti na področju preprečevanja trgovine z ljudmi. Saj ravno ti usmerjajo in obvezujejo njune države članice, da delujejo v skladu z nekimi mednarodno sprejetimi normami. Tako sem primerjala časovno najbolj zreli pogodbi Palermski protokol, ki je nastal leta 2000 znotraj OZN, ter Konvencijo SE

o ukrepanju proti trgovini z ljudmi, ki je bila dana v podpis 2005. Obema mednarodnima organizacijama je skupno, da nastopata kot varuhinji človekovih pravic, kot promotorici le-teh, lahko bi celo rekla, sta globalna oziroma evropska vest. A organizaciji se razlikujeta v večih pogledih, eden od najbolj očitnih je velikost, kompleksnost ter število držav članic. Ker je OZN globalna organizacija, sestavljena iz cele vrste agencij, programov, skladov, ki delujejo na neštetihih tematskih področjih ter ima veliko več držav članic, med katerimi vlada veliko večja raznolikost kot v regionalni organizaciji SE, je tudi njeno delovanje drugačno.

Če povzamem delo OZN na področju trgovine z ljudmi, njene agencije, programi, ki delujejo na tem področju, ti sledijo ciljem Protokola in spodbujajo države članice k njegovemu spoštovanju. Vendar kot sem že napisala v zgornjih poglavjih, je ta precej ohlapen, na nekaterih delih celo že zastarel, predvsem pa premalo obvezujoč ter ne predstavlja nobenih sankcij za njegove kršiteljice, niti ne predvideva nadzornega mehanizma.

Ugotovimo lahko, da so vsi ti programi ZN sicer dobro »opremljeni« z znanjem, kapitalom, človeškimi viri, ravno tako imajo legitimno mednarodno avtoriteto, s čimer nudijo svojo pomoč vsem vpletenim, vendar ta pomoč le blaži in tako le delno pripomore k razreševanju kompleksne globalne problematike trgovine z ljudmi. Ravno zaradi velikosti in kompleksnosti ZN, ki deluje kot velik administrativni aparat, nima pa eksekucijskega, zamuja s svojimi akcijami in lahko le blaži situacijo.

Moč ZN se skriva nekje drugje, in sicer v pojmovanju oziroma zaznavanju problematike, saj ko je problematika enkrat priznana s strani OZN, to pomeni globalno priznanje problema. Temu sledi definiranje sprejemljivih praks in pravil delovanja na problematičnem področju. Torej ZN podajo sprejemljivo globalno definicijo, ki je navadno podana v obliki pogodbe, a je zaradi raznolikosti (v moči, interesih, kulturi,...) samih držav članic ta zelo ohlapna in zaobsega minimalna pričakovanja in obveznosti držav članic ZN. Danes ZN največ pripomorejo k boju proti trgovini z ljudmi s smernicami in obveznostmi iz Palermskega protokola, ki kažejo predvsem na začetek globalnega boja proti trgovini z ljudmi, pa tudi na razvoj na mednarodnem področju, ki zadeva trgovino z ljudmi.

Če primerjam Protokol s Konvencijo SE o ukrepanju proti trgovini z ljudmi, predstavlja slednja velik napredek na področju priznanja pravic žrtve in pri povezavi med zaščito teh pravic in napredkom odzivanja kazenskega prava na

trgovino z ljudmi. Konvencija SE posebej »revolucionaren« način razmišljanja o fenomenu trgovine z ljudmi in o žrtvah trgovine z ljudmi, saj očitno vidi trgovino kot kršenje človekovih pravic. Od držav pogodbenic zahteva minimalno raven pomoči in zaščite žrtev trgovine, ne glede na njihovo sodelovanje z organi pregona. Moč Konvencije SE sega čez samo zaščito žrtve; države so dolžne kriminalizirati trgovino z ljudmi in izvajati svoje pristojnosti, ki naj ne bi več zagotavljale ugodnega okolja za storilce kaznivih dejanj povezanih s to trgovino. Ravno tako Konvencija SE vpelje novost, in sicer nadzorni mehanizem za nadzor same implementacije obveznosti držav članic SE ter spodbuja kriminalizacijo uporabnikov storitev žrtev trgovine, saj izhaja iz prepričanja, da če zaustavimo povpraševanje, bomo s tem tudi ponudbo. A potrebno se je zavedati, da je SE regionalna organizacija, ki združuje manjše število držav članic, te pa so si kulturno bliže, kar je tudi razlog za hitrejši konsenz o ostrejši, bolj dodelani in obvezujoči pogodbi, ki obvezuje države članice SE s svojimi zelo natančnimi smernicami ravnanja v boju zoper trgovino z ljudmi.

Široko razumevanje trgovine z ljudmi bi lahko prispevalo k ustvarjanju prijaznejšega, optimističnega družbenega okolja. Razumeti jo moramo kot veliko željo po migriranju v boljše življenje, v razvitejše države sveta, kar sicer omogoča moderna doba globalizacije. Ta pa za seboj potegne tudi organiziran transnacionalni kriminal, ki predstavlja grožnjo državni varnosti zaradi nezakonitih migracij. Vendar pa moramo problematiko videti tudi kot grobo kršenje človekovih pravic in zato je nujno sprejetje političnih dokumentov, ki ustrezno sankcionirajo storilce in zaščitijo žrtve trgovine z ljudmi. Taki dokumenti morajo biti sprejeti na globalni in regionalni ravni. Enačenje trgovine z ljudmi z organiziranim kriminalom ali z nezakonitimi migracijami, je tudi z vidika državne varnosti zastarelo.

Danes je predvsem pomembno opozarjanje na človekove pravice in dekriminalizacija žrtev trgovine z ljudmi, kar pa odločno zadeva sfero politične volje.

Torej kako rešiti skoraj nerešljiv globalni problem in zagotoviti njegovo dolgoročno rešitev? Ker je problem večplasten in s tem zelo kompleksen, ga je potrebno reševati sistematično in na globalni ravni, tako da zajema čimveč vpletenih akterjev, kot so države in njihove institucije, mednarodne vladne organizacije, nevladne organizacije, zainteresirano javnost, množične medije in vse druge vpletene v trgovino z ljudmi, tudi (morebitne) žrtve,.... Vsaka pomoč in podpora

(globalnih ali regionalnih) mednarodnih organizacij je več kot dobrodošla, a mora biti dobro preiščena, saj enaki ukrepi, ki bi veljali v izvornih državah, bi malo doprinesli, oziroma ne bi bili enako uspešni, učinkoviti v ciljnih državah in obratno. Potrebno je poznati vzroke in jih reševati na samem mestu, torej v izvornih državah. Ampak, ker so ti politični sistemi izvornih držav gospodarsko, politično, socialno nestabilni, lahko problematiko v teh državah le blažimo z mednarodnimi sprejetimi pogodbami. Če bi si želeli problematike lotiti v izvoru nastanka žrtev trgovine z ljudmi, bi morali spremeniti celoten sistem držav oziroma jih stabilizirati, kar pa je nerealno pričakovanje, oziroma zahteva dolg proces reform na vseh področjih (gospodarskem, političnem, družbenem, kulturnem,...). Pri čemer bi pglavitno vlogo igrala sprememba mišljenja ljudi in njihovo izboljšanje življenske situacije. Saj ravno stiske ljudi, nestabilnost in nerazvitost držav sili ljudi v iskanje boljšega, lepšega življenja nekje drugje, s tem so ti lahka tarča za trgovce z ljudmi. Potencialne žrtve se ne bi smele nahajati v takšnem brezizhodnem položaju, kjer si želijo zapustiti svojo domovino, zaradi upanja na boljši jutri, a vednar v tistem kritičnem trenutku odločitve, ne vidijo drugega izhoda.

Zato se je veliko lažje s problematiko spopadati v ciljnih državah, saj zanje velja, da so razvitejše (Zahodne) države, s stabilnejšimi sistemi in si lahko privoščijo spoštovanje mednarodno sprejetih norm. Saj imajo te države nižjo stopnjo korupcije, izobrazba njihovega prebivalstva je višja ter ključni dejavnik, splošno zadovoljstvo prebivalstva z življenem v teh državah je večje, saj imajo ti občutek večje varnosti in kakovosti življenja. Kar pomeni, da se morajo ciljne države spopadati s trgovino z ljudmi z drugče, in sicer iz vidika učinkovitega pregona storilcev, z učinkovitim sodnim sistemom, nuditi morajo ustrezno pomoč in zaščito žrtvam trgovine ter jim nuditi pomoč pri sami integraciji v družbo, kot tudi morajo nuditi podporo in pomoč državam v razvoju, izvornim državam. Tako velikokrat države destinacije veljajo za zgled uspešnih praks, kot tudi za pobudnice reševanja globalnih problematik, pri čemer so tudi veliko bolj aktivne v mednarodnih organizacijah.

Eno boljših praks spopadanja s trgovino z ljudmi pozna Švedska, ki je na strani »ponudbe«; kar pomeni nadaljevanje poti kot sta jo začrtala Palermški protokol in Konvencija SE. Država je na strani »ponudbe«, saj prevladuje v državi prepričanje, da prostitutka ne bi smela biti kaznovana, ker je žrtev preprodajalcev in strank. Zato je prostitucija legalna, medtem ko so zvodništvo, bordeli in spolne

predstave v živo nelegalni. Od 1999 je postalo tudi plačilo ali ponujanje plačila za spolni odnos nelegalno in se kaznuje z globo in/ali zaporom. Tako je edina država, ki je z zakonom prepovedala kupovanje, ne pa tudi prodajanje spolnih uslug, in s tem moške ter družbo obravnava kot odgovorno. (Plunet 2004, 247-274) Zato je tak model z visoko razvitim družbenim konsenzom lahko zgled in vodilo tudi pri boju proti trgovini z ljudmi.

Prav zaradi hudih posledic, ki jih ima trgovina z ljudmi za žrtve, bi bilo najbolj smiselno, da se problematika rešuje pri njenem izvoru, torej v izvornih državah, vendar kot že rečeno, je reševanje tako kompleksne problematike, kot je trgovina z ljudmi, v teh državah skoraj da nemogoče. Tukaj nastopijo mednarodne organizacije (OZN in SE), ki želijo pospešiti vsesplošni razvoj držav (izvora) in jih stabilizirati s svojimi mnogimi agencijami, programi, skladi, s čimer jim nudijo podporo in pomoč. V tem okviru so bili sprejeti tudi različni mednarodni dokumenti, ki naj bi države usmerjali k hitrejšemu razvoju in k kvalitetnejšemu življenju. A ti dokumenti delujejo kot slaba vest Zahoda in kot trenutna rešitev, saj so nekateri dokumenti celo brez nadzornih mehanizov in so premalo obvezujoči ter tudi izvirne države prepočasno izpolnjujejo že teh nekaj obveznosti oziroma je njihova implemetacija vprašljiva.

9. LITERATURA IN VIRI

- United Nation's Department of Public Information. 2004. *Basic facts about the United Nations*. New York.
- Accetto, Matej, Miro Cerar, Jon Jamnikar, Petra Roter, Maja Smrkolj, Danilo Türk in Zlatko Šabič. 2002. *Dokumenti človekovih pravic z uvodnimi pojasnili*. Ljubljana : Društvo Amnesty International Slovenije: Mirovni inštitut.
- Antić, Milica, Maruša Gortnar, Tatjana Greif, Vlasta Jalušič, Alenka Jerše, Vesna Leskovšek, Metka Naglič, Cecile Plunet, Tanja Salecl, Špela Veselič, Vlasta Jelušič in Dean Zagorac, ur. 2004. *Človekove pravice žensk: Uvodna pojasnila in dokumenti*. Ljubljana: društvo Amnesty International Slovenije in Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
- Barnett, Michael in Martha Finnemore. 2005. The power of Liberal International Institutions. V *Power in Global Governance*, ur. Michael Barnett in Raymond Duvall, 161-184. Cambridge: Cambridge Universita Press.
- Beetham, David. 1987. *Bureaucracy*. Open University Press.
- Betten, Lammy in Nicholas Grief. 1998. *EU law and human rights*. London, New York : Longman.
- Bennett, Alvin LeRoy in James K. Oliver. 2002. *International organizations: Principles and issues*. Upper Saddle River: Prentice Hall.
- Belanzky-Demko, Zsolt, Jacqueline Berman, Giovanna Campani, Jana Costachi, Saša Gorišek, Ruth Hopkins, Urša Kavčič, Jana Molenkova, Jan Nijboer, Mojca Pajnik, Petra de Vries in ur. Simona Zavratni Zimc. 2004. *Women and trafficking*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Benčina, Dragoljuba in Iztok Simoniti. 1994. *Mednarodne organizacije: priročnik in vodnik*. Ljubljana.
- Bučar, Bojko. 1989. Evropa 1992 : razprave, eseji, dokumenti. *Svet Evrope-Vest Evrope*, ur. Iztok Simoniti, 83-94. Ljubljana : Gospodarski vestnik.
- Buergenthal, Thomas. 1988. *International human rights in a nutshell*. St., Paul, Minn. : West Publishing Co.
- COE. 2008. *Države članice*. Dostopno prek: http://www.coe.si/sl/predstavitev_sveta_evrope/drzave_clanice/ (3. marec 2008).

- COE. 2008. *Konvencija*. Dostopno prek: http://www.coe.int/t/dg2/trafficking/campaign/Docs/Convntn/default_en.asp (20. januar 2008).
- COE. 2008. *Konvencije*. Dostopno prek: (http://www.coe.si/sl/dokumenti_in_publikacije/konvencije/197/) (3. marec 2008).
- COE. 2008. *Pogodbe*. Dostopno prek: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/197.htm> (20. januar 2008).
- COE. 2008. *Trgovina z ljudmi*. Dostopno prek: http://www.coe.si/sl/dejavnosti/kampanje_sveta_evrope/trgovina_z_ljudmi/ (27. februar 2008).
- COE. 2008. *Varšavska deklaracija*. Dostopno prek: http://www.coe.si/sl/predstavitev_sveta_evrope/varsavski_vrh/varsavska_deklaracija/ (3. marec 2008).
- de Boer-Buquicchio, Maud. 2008. *The Effectiveness of Legal Frameworks and Anti-Trafficking Legislation*. Govor podsekretarke SE na zasedanju UNODC, na Dunaju, 15.2. 2008. Dostopno prek: http://www.coe.int/t/dc/press/News/20080215_disc_sga_unodc_en.asp (22. marec 2008).
- Donnelly, Jack. 1993. *International human rights*. Boulder, San Francisco, Oxford : Westview Press.
- Gallagher, Anne. 2006. Recent legal developments in the field of human trafficking: a critical review of the 2005 European Convention and related instruments. *European journal of Migration and Law* 6: 163-189.
- Generalna skupščina. 2000. *Conventions Against Transnational Organized Crime and its Protocol to prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Protocol Against the Smuggling of Migrants by land, Sea and Air*. Konvencije ZN proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu, Protokol o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju trgovanja z ljudmi, Protokol o preprečevanju tihotapljenja migrantov po kopnem, morju in zraku, A/RES/55/25, sprejeta 15.11. 2000. Dostopno prek: http://www.unodc.org/pdf/crime/a_res_55/res5525e.pdf (15. november 2007)
- ILO. Dostopno prek: http://www.ilo.org/global/Themes/Forced_Labour/lang-en/index.htm (4. december 2007).
- IOM. Dostopno prek: <http://www.iom.int/jahia/Jahia/lang/en/pid/2> (8. december 2007).

- IOM. 2003. *Protection Schemes for Victims of Trafficking in selected EU Member Countries, Candidate and Third Countries*. Dostopno prek: http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/published_docs/studies_and_reports/Protection_Schemes.pdf (4. december 2007).
- Jordan, A. Pamela. 2003. Does membership have its privileges? Entrance into the Council of Europe and Compliance with Human rights Norms. *Human Rights Quarterly* 25 (3): 660-688.
- Komac, Ana. 2006. *Pristopi v boju proti trgovini z ljudmi-primer Slovenije*, Ljubljana: FDV.
- Konvencija o suženjstvu. 1924. *The Temporary Slavery Commission appointed by the Council of the League of Nations on June 12th, 1924 – Začasna komisija o suženjstvu imenovana s strani Sveta Društva Narodov na dan 12. junij, 1924, sprejeta dne 9. marca 1927*. Dostopno prek: <http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/f2sc.htm> (20. december 2007).
- Lampe, Rok, Boštjan J. Turk, Marko Bošnjak in Andraž Teršek. 2004. *Človekove pravice v pravnih in sodnih postopkih*. Ljubljana : Legalia.
- Lesjak-Tušek, Petra, Urša Kavčič, Mojca Pajnik in Simona Zavratnik-Zimic. 2005. *Kje v sestavljanji: trgovanje z ljudmi v Sloveniji, iz in preko nje*. Ljubljana: International organization for Migration in Mirovni inštitut.
- Mednarodna konferenca o človekovih pravicah na Dunaju. 1993. *Vienna Declaration and Programme of Action – Dunajska deklaracija in programi ukrepov*.
- Neubauer, Violeta. 1996. *Poročilo o Četrtni svetovni konferenci o ženskah*. Peking, 4.-15. september 1995. Ljubljana: Urad za žensko politiko pri vladi Republike Slovenije.
- Neubauer, Violeta. 1997. *Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk: uresničevanje določil konvencije v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Vlada republike Slovenije, Urad za žensko politiko.
- Neubauer, Violeta in Timotej Neubauer. 2003. *Posebni ukrepi za zagotavljanje enakosti žensk in moških*. Ljubljana: Vlada republike Slovenije, Urad za enake možnosti.
- OHCHR. Dostopno prek: <http://www.ohchr.org/english/bodies/index.htm> (9. december 2007).

- OHCHR. 2007. *What are human rights*. Dostopno prek: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/WhatareHumanRights.aspx> (9. december 2007).
- OHCHR. 2007. *Who we are*. Dostopno prek: <http://www.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/WhoWeAre.aspx> (9. december 2007).
- OHCHR. 2007. *Working with others*. Dostopno prek: <http://www.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/WorkWithOthers.aspx> (9. december 2007).
- Pearson, Elaine. 2000. *Human rights and trafficking in persons: a Handbook, Global Alliance against traffick in women*. Bangkok.
- Popov, Jurij in Katjuša Kodele Kos. 2002. *Trgovina z ljudmi: Somrak civilizacije ali kaos globalizacije*. Ljubljana: Društvo Ključ in veleposlaništvo kraljevine Nizozemske v Ljubljani.
- Raymond, Janice G. 2000. *Guide to the new UN trafficking protocol: protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the United Nations Convention against transnational organized crime*. Dostopno prek: http://action.web.ca/home/catw/attach/Guideun_protocolENG.pdf (15. december 2007).
- *Rimski statut mednarodnega kazenskega sodišča*. 1998. Dostopno prek: <http://www.un.org/icc/index.htm> (14. december 2007)
- UNESCO. Dostopno prek: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=3328&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (8. december 2007).
- UNGIFT. 2008. *Sexual exploitation*. Dostopno prek: <http://www.ungift.org/ungift/en/humantrafficking/sexual-exploitation.html> (28. januar 2008).
- UNGIFT. Dostopno prek: http://www.ungift.org/index.php?option=com_content&task=view&id=284&Itemid=592 (28. januar 2008).
- UNIFEM. 2007. *Violence against women*. Dostopno prek: http://www.unifem.org/gender_issues/violence_against_women/at_a_glance.php (6. december 2007).
- UNODC. 2000. *Protokol A/RES/55/25*, sprejet 15.11.2000. Dostopno prek: <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/countrylisttraffickingprotocol.html> (11. januar 2008).
- UNODC. Dostopno prek: <http://www.unodc.org/unodc/en/about.html> (3. december 2007).

- UNODC. 2007. *Trafficking human beings*. Dostopno prek: http://www.unodc.org/unodc/en/trafficking_human_beings.html (3. december 2007).
- Veselič, Špela. 2002. *Nasilje nad ženskami in njegova obravnava v mednarodnih instrumentih*. Ljubljana: FDV.
- Zavrtnik Zimic, Simona. 2003. Etika skrbi v migracijskih politikah: trg dela vs. »trg« človekovih pravic. *Teorija in praksa* 40 (6):1143-1154.
- Zavrtnik Zimic, Simona in Mojca Pajnik. 2005. Trgovanje z ženskami: perspektiva žrtve. *Teorija in praksa*, 42 (1): 113-135.
- Združeni narodi. Generalna skupščina. 1945. *Ustanovna listina Združenih narodov*. Chather of the United nations. Sprejeta na konferenci OZN o mednarodni organizaciji, v San Francisku. Dostopno prek: <http://www.un.org/aboutun/charter/index.html> (15. november 2007).
- Združeni narodi. Generalna skupščina. 1948. *Splošna deklaracija o človekovih pravicah*. Universal Declaration of Human Rights. Sprejeta in razglašena 10. decembra 1948 z resolucijo št. 217 A (III). Dostopno preko: <http://www.unhchr.ch/udhr/lang/eng.htm> (14. november 2007).
- Združeni narodi. Generalna skupščina. 1979. *Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk* - The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW). A/RES/34/180, sprejeta 18.12.1979. Dostopno prek: <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm> (14. december 2007).